

URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE PRED
EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

PREGLED PRAKSE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Informacije o novim presudama i odlukama
Europskog suda za ljudska prava

TRAVANJ – LIPANJ 2018.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
DALMATINSKA 1, ZAGREB
TEL: 01 4878-100, FAX: 01 4878-111
E-MAIL: ured@zastupnik-esljp.hr
WEB: uredzastupnika.gov.hr

Ovaj pregled prakse sadrži sažetke presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava prema odabiru Ureda zastupnika Vlade pred Europskim sudom za ljudska prava u relevantnom razdoblju.

Sve sažetke izradio je Ured zastupnika pred Europskim sudom za ljudska prava i oni ne predstavljaju službeni dokument Europskog suda za ljudska prava.

Izvorni tekstovi presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava na temelju kojih su izrađeni sažeci mogu se pronaći na stranicama Europskog suda za ljudska prava (www.echr.coe.int) putem tražilice HUDOC.

Na stranicama Ureda zastupnika (uredzastupnika.gov.hr) dostupni su prijevodi svih presuda i odluka protiv Republike Hrvatske.

SADRŽAJ

UVOD	4
PRAVO NA ŽIVOT	6
SEMACHE protiv FRANCUSKE.....	6
ZABRANA MUČENJA	10
ABU ZUBAYDAH protiv LITVE i AL NASHIRI protiv RUMUNJSKE.....	10
BATYRKHAIROV protiv TURSKE.....	16
LAZARIDOU protiv GRČKE.....	20
PRAVO NA SLOBODU I SIGURNOST	23
RASHAD HASANOV I DRUGI protiv AZERBAJDŽANA.....	23
PRAVO NA POŠENO SUĐENJE	27
CORREIA DE MATOS protiv PORTUGALA.....	27
JUREŠA protiv HRVATSKE.....	32
ZUBAC protiv HRVATSKE.....	34
NEMA KAZNE BEZ ZAKONA	38
G.I.E.M. S.R.L. I DRUGI protiv ITALIJE	38
PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA	43
BENEDIK protiv SLOVENIJE	43
BISTIEVA I DRUGI protiv POLJSKE	47
SLOBODA IZRAŽAVANJA	50
KULA protiv TURSKE.....	50
STOMAKHIN protiv RUSIJE.....	53
SLOBODA OKUPLJANJA I UDRUŽIVANJA	56
UDRUGA AKADEMIKA protiv ISLANDA.....	56
ZAŠTITA VLASNIŠTVA	59
BIKIĆ protiv HRVATSKE	59
POSTUPOVNE GARANCIJE GLEDE PROTJERIVANJA STRANACA	62
LJAFITI protiv MAKEDONIJE.....	62

UVOD

U razdoblju od travnja do lipnja 2018. godine Europski sud za ljudska prava (dalje u tekstu Sud) bavio se nizom aktualnih društveno-političkih zbivanja, posebice pitanjima migranata i tražitelja azila, ali i pitanjima koja se tiču računalnog kriminala, policijskog nasilja, nevladinih organizacija, prava na pristup sudu i dr. U ovom Pregledu prakse izdvojeno je 17 najznačajnijih presuda i odluka.

Izdvojene su tri presude protiv Hrvatske od čega su dvije presude Velikog vijeća. U presudama *Jureša protiv Hrvatske* i *Zubac protiv Hrvatske* Sud je razmatrao prava podnositeljica zahtjeva na pristup Vrhovnome sudu Republike Hrvatske prema kriteriju *ratione valoris*, a u presudi *Bikić protiv Hrvatske* Sud je odlučivao je li zbog odbijanja zahtjeva za kupoprodaju stana u društvenom vlasništvu podnositeljici povrijeđeno pravo vlasništva.

U Pregled su uključene još dvije presude Velikog vijeća, i to presuda *Correia de Matos protiv Portugala* koja se tiče prava na vođenje vlastite obrane u kaznenom postupku, te presuda *G.I.E.M. S.r.l. protiv Italije* koja se odnosi na prisilno oduzimanje nezakonito izgrađenog zemljišta neovisno o utvrđenju kaznene odgovornosti.

O pravima tražitelja azila, uvjetima i trajanju njihovog pritvora te vraćaju u zemlju porijekla, Sud je odlučivao u predmetima *Batykhairov protiv Turske* i *Bistieva i drugi protiv Poljske*.

U presudi *Semache protiv Francuske* Sud je razmatrao je li zbog postupanja policije prema ocu podnositeljice zahtjeva došlo do povrede prava na život.

Sud je donio i tri presude koje se tiču zabrane mučenja – *Abu Zubaydah protiv Litve* i *Al Nashiri protiv Rumunjske*, u kojima je odlučivao o odgovornosti tuženih država zbog sudjelovanja u tajnom programu središnje obavještajne agencije SAD-a (CIA-e), te *Lazaridou protiv Grčke* u kojoj je ocjenjivao je li bilo policijskog zlostavljanja za vrijeme prosvjeda protiv vlade.

U predmetu *Rashad Jasanov i drugi protiv Azerbajdžana* Sud je razmatrao je li članovima nevladine organizacije koji su uhićeni uslijed održavanja niza mirnih prosvjeda, povrijeđeno pravo na slobodu i sigurnost.

Pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života Sud je razmatrao u presudi *Benedik protiv Slovenije* u kojoj je ocjenjivao je li prikupljanje podataka o podnositeljevoj mrežnoj aktivnosti, bez sudskog naloga, bilo u skladu s domaćim zakonom.

Od presuda koje se odnose na slobodu izražavanja izdvojene su dvije – *Stomakhin protiv Rusije* u kojoj je Sud odlučivao je li kažnjavanje podnositelja radi komentiranja sukoba u Čečeniji bilo nužno u demokratskom društvu, i *Kula protiv Turske* u kojoj je razmatrao opravdanost stegovne sankcije izrečene sveučilišnom profesoru radi sudjelovanja u televizijskoj emisiji.

Izdvojena je i odluka o nedopuštenosti u predmetu *Udruga Akademika protiv Islanda* u kojoj je Sud utvrdio da su ograničenje prava na štrajk sindikatima i prisilna arbitraža bili legitimni i nužni u demokratskom društvu.

Na kraju, Sud je u presudi *Ljafiti protiv Makedonije* razmatrao povredu postupovnih garancija glede protjerivanja stranaca.

PRAVO NA ŽIVOT

ČLANAK 2.

1. Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. Nitko ne smije biti namjerno lišen života osim u izvršenju sudske presude na smrtnu kaznu za kaznena djela za koje je ta kazna predviđena zakonom.

2. Nije u suprotnosti s odredbama ovoga članka lišenje života proizašlo iz upotrebe sile koja je bila nužno potrebna:

a) pri obrani bilo koje osobe od protupravnog nasilja;

b) pri zakonitom uhićenju ili pri sprječavanju bijega osobe zakonito lišene slobode;

c) radi suzbijanja pobune ili ustanka u skladu sa zakonom.

NEMARNO POSTUPANJE POLICIJE PREMA STARIJOJ OSOBI U ALKOHOLIZIRANOM STANJU DOVELO JE DO POVREDE PRAVA NA ŽIVOT

SEMACHE protiv FRANCUSKE

---

*zahtjev br. 36083/16
presuda Vijeća od 21. lipnja 2018.*

❖ ČINJENICE

Podnositeljica zahtjeva, Annissa Semache, alžirska je državljanka i živi u Argenteuilu u Francuskoj. Njezinog oca, g. Ali Zirija, te njegovog prijatelja A.K.-a, 9. lipnja 2009. zaustavila je policija zbog upravljanja vozilom u alkoholiziranom stanju. G. Ziri je odbio izaći iz vozila te je počeo vrijeđati policajce, a A.K. je pljunuo na policajca koji ga je obuzdao tzv. „dvostrukim zagrljajem“, zahvatom koji podrazumijeva savijanje tako da glava dodiruje koljena. Nakon što je g. Ziri pokušao udariti policajca, na njega je primijenjen isti zahvat. Obojica su potom vezana liscama i odvedena u policijsku postaju. Za vrijeme boravka u policijskoj postaji g. Ziri i A.K. počeli su povraćati pa je načelnik policijske postaje zatražio da se odvedu u bolnicu. G. Ziri je cijelo vrijeme povraćao i gušio se. Nakon nekog vremena odveden je na intenzivnu njegu gdje je pao u komu. Umro je nekoliko dana poslije od srčanog udara. Ubrzo je pokrenuta policijska istraga protiv nepoznatih osoba zbog ubojstva g. Zirija. Javni tužitelj je obustavio postupak zbog nedostatka dokaza o odgovornosti policijskih službenika ili bolničkog osoblja. Obitelj g. Zirija, uključujući podnositeljicu zahtjeva, podnijela je zatim kaznenu prijavu i zahtjev za sudjelovanje u postupku kao oštećeni. Pokrenuta je sudska istraga protiv nepoznatih osoba zbog ubojstva. Istražni sudac je naložio provođenje obdukcije. Provedeno je nekoliko vještačenja, a prema nekima od njih g. Ziri je umro od hipoksičnog srčanog zastoja

uzrokovanog gušenjem. Istražni sudac je donio odluku o obustavi postupka, koju je potvrdio žalbeni sud u Versaillesu. Podnositeljica zahtjeva je zatim podnijela žalbu Kasacijskom sudu koji je ukinuo ovu odluku i vratio predmet na ponovno odlučivanje žalbenom sudu u Rennesu uz obrazloženje da u istrazi nije utvrđeno jesu li zahvati koje je policija primijenila na g. Ziriju bili pretjerani s obzirom na njegovo ponašanje niti je li pružena pomoć bila adekvatna. Presudom od 12. prosinca 2014. godine žalbeni sud u Rennesu utvrdio je da nema potrebe dopuniti ili nastaviti istragu te je potvrdio odluku o obustavi postupka. Naveo je da su provedena vještačenja došla do različitih zaključaka, stoga je bilo nemoguće utvrditi definitivan uzrok smrti g. Zirija. Kasacijski sud je odbio žalbu podnositeljice zahtjeva.

❖ **PRIGOVORI**

Pozivajući se na članak 2. Konvencije, podnositeljica zahtjeva je prigovorila da je smrt njezina oca bila posljedica postupanja policije prilikom njegovog uhićenja i boravka u policijskoj postaji Argenteuil. Tvrđila je da vlasti nisu poduzele potrebne radnje i da istraga nije bila učinkovita. Također je prigovorila da je njezin otac podvrgnut nečovječnom i ponižavajućem postupanju u suprotnosti s člankom 3. Konvencije.

❖ **ODLUKA SUDA**

Uporaba sile protiv g. Zirija

Sud je utvrdio da obdukcija i nalazi medicinskih vještačenja nisu isključili vezu između sile koju je policija primijenila prema g. Ziriju prilikom odvođenja u policijsku postaju i njegove smrti. To posebice proizlazi iz medicinskih izvješća sukladno kojima je smrt g. Zirija uzrokovana nedostatkom kisika zbog više čimbenika, odnosno zbog "hipoksičnog srčanog zastoja uslijed gušenja". Sud je nadalje istaknuo da istraga žalbenog suda u Rennesu nije odbacila uzročnu vezu između policijskih zahvata radi privođenja g. Zirija i njegove smrti, ali nije niti dokazala da postoji izravna veza između ta dva događaja. Iz istrage i presude žalbenog suda u Rennesu proizlazi da je svrha uporabe sile protiv g. Zirija bila obuzdati njegovu uznemirenost koja je predstavljala rizik za njegovu sigurnost, sigurnost ostalih putnika u vozilu kao i sigurnost drugih sudionika u prometu. Sud je stoga zaključio da je ova mjera slijedila legitiman cilj. Povrh toga, presuda žalbenog suda sadržavala je vrlo precizne razloge glede proporcionalnosti korištenja sile protiv g. Zirija. Slijedom navedenoga, Sud je utvrdio da je obuzdavanje podnositelja zahtjeva, prilikom odvođenja u policijsku postaju bilo opravdano i razmjerno cilju koji se htio postići.

Postupanje prema g. Ziriju za vrijeme boravka u policijskoj postaji

Sud je utvrdio da su policijski službenici morali biti svjesti stanja g. Zirija u trenutku njegovog dolaska u policijsku postaju. Naime, radilo se o starijem čovjeku od 69 godina u alkoholiziranom stanju. Kada je došao u postaju povraćao je i nije mogao stajati. Maltretiran je

Sud je utvrdio da vlasti nisu učinile ono što se od njih razumno očekuje kako bi spriječile rizik od smrti oca podnositeljice zahtjeva i da je došlo do povrede članka 2. Konvencije u materijalnom aspektu.

tijekom uhićenja i prijevoza te je netom prije dolaska obuzdan tehnikom za koju je policija morala znati da može biti opasna.

Obveza pažljivog postupanja s osobama u pritvoru u ovom slučaju je bila veća s obzirom na dob i slabost g. Zirija. On je bio ostavljen u ležećem položaju na podu, u vlastitoj bljuvotini, bez medicinskog nadzora ili skrbi oko sat vremena i petnaest minuta u policijskoj postaji. Sud je također naglasio da žalbeni sud u Rennesu u svojoj presudi, na

koju se francuska vlada pozivala, nije obrazložio niti na bilo koji način analizirao je li tretman prema g. Ziriju bio primjeren s obzirom na njegovo opće stanje i s obzirom da se od nadležnih tijela zahtjeva veća pažnja u ovakvim slučajevima. Iz toga proizlazi da je postupanje policije prema g. Ziriju u policijskoj postaji Argenteuil bilo nemarno što je potvrdilo i Vijeće za etiku nacionalne sigurnosti koje je dalo svoje mišljenje u ovome predmetu. Sud je stoga utvrdio da vlasti nisu učinile ono što se od njih razumno očekuje kako bi spriječile rizik od smrti oca podnositeljice zahtjeva i da je došlo do povrede članka 2. Konvencije u materijalnom aspektu.

Naknadna istraga

Sud je prvo primijetio da su vlasti postupale brzo. Kada je javni tužitelj odustao od predmeta 7. srpnja 2009., članovi obitelji pokojnika podnijeli su privatnu tužbu te je pokrenuta sudska istragu zbog ubojstva protiv nepoznatih osoba 8. srpnja 2009. godine. Istraga je tada bila u rukama istražnog suca, koji je bio neovisno pravosudno tijelo bez hijerarhijske ili strukturne veze s policijom. Od trenutka kada je istragu preuzeo istražni sudac, srodnici žrtve, kao stranke u postupku, imali su pristup spisu predmeta te su bili u mogućnosti zatražiti provođenje bilo koje istražne radnje i tražiti preispitivanje postupka. Što se tiče mjera poduzetih tijekom istrage, Sud je istaknuo da su provedene dvije obdukcije te su izrađena dva medicinska izvješća zajedno s raznim drugim istražnim radnjama. Premda istražni sudac nije samostalno provodio ove istražne radnje, budući da je ispitivanje policijskih službenika i drugih svjedoka bilo povjereno Nacionalnom policijskom inspektoratu, Sud je utvrdio da su sve predmetne radnje bile naložene i nadzirane od strane suca. Podnositeljica zahtjeva nije dovela u pitanje neovisnost ili nepristranost inspektorata ili njegovih istražitelja. Na kraju, Sud je istaknuo da je istražni sudac aktivno provodio istragu. Međutim, Sud je primijetio i određene nedostatke u provođenju postupka. Naime, postupak je trajao ukupno šest godina i osam mjeseci te nije provedena rekonstrukcija događaja. Ipak, ti nedostaci nisu bili takvi da bi dovedu u pitanje učinkovitost istrage kao cjeline. Sud je stoga utvrdio da nije došlo do povrede članka 2. Konvencije u njegovom postupovnom aspektu.

Budući da je utvrdio povredu članka 2. Konvencije u materijalnom aspektu, Sud je smatrao da nije potrebno ispitivati je li došlo do povrede članka 3.

❖ **PRAVEDNA NAKNADA**

30.000 EUR na ime neimovinske štete

7.500 EUR na ime troškova i izdataka

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo život*
- *policijski zahvati za privođenje*
- *medicinska vještačenja*
- *nemarno postupanje policije*
- *učinkovitost istrage*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ZABRANA MUČENJA

ČLANAK 3.

Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.

LITVA I RUMUNJSKA POVRIJEDILE SU NEKOLIKO PRAVA PODNOŠITELJA ZAHTJEVA ZBOG SUDJELOVANJA U TAJNOM PROGRAMU CIA-e

**ABU ZUBAYDAH protiv LITVE i
AL NASHIRI protiv RUMUNJSKE**

---

*zahtjevi br. 46454/11 i 33234/12
presude Vijeća od 31. svibnja 2018.*

❖ ČINJENICE

Središnja obavještajna agencija SAD-a (CIA) uhitila je podnositelje zahtjeva zbog sumnje na terorizam nakon napada 11. rujna 2001. godine. Zadržani su u tajnim zatvorima CIA-e u različitim zemljama, uključujući Litvu i Rumunjsku. Smatrali su se „vrlo vrijednim pritvorenici“ (HVD – high valued detainees) koji su mogli dati informacije o aktualnim terorističkim prijetnjama Sjedinjenim Državama, stoga su podvrgnuti "pooštrenim metodama ispitivanja". Ove metode su uključivale simulirano utapanje, zatvaranje u kutiji i puštanje glasne glazbe, uskraćivanje sna i hrane, izlaganje niskim temperaturama, udaranje, lažno pogubljenje, vješanje naopako i druge nedopuštene metode. Podnositelji su tijekom pritvora često bili u samici i potpunoj izolaciji, nisu znali gdje se nalaze, a kontakt su imali isključivo sa svojim čuvarima i ispitivačima. Zbog ovakvog postupanja, pretrpjeli su teške emocionalne i psihološke posljedice te oboljeli od posttraumatskog stresa. Podnositelji su opisali ove okolnosti u iskazu koji su dali pred Međunarodnim odborom Crvenog križa (ICRC) 2006. godine, i američkim Sudom za utvrđivanje statusa borca 2007. godine. Okolnosti vezane uz izvanredno izručenje podnositelja bile su predmetom i raznih izvješća i istraga, uključujući izvješće koja je pripremio Dick Marty, izvjestitelj za istragu koju je provela Parlamentarna skupština Vijeća Europe (PACE) i izvješće američkog Senata 2014. o mučenju koje je provodila CIA. Sud je presudama od 24. srpnja 2014. godine u predmetima [Husayn \(Abu Zubaydah\) protiv Poljske](#) i [Al Nashiri protiv Poljske](#) utvrdio nekoliko povreda Konvencije u vezi sa zadržavanjem podnositelja zahtjeva u zatvoru CIA-e u Poljskoj. Oba podnositelja se trenutačno nalaze u američkoj vojnoj bazi u zaljevu Guantanamo. G. Abu Zubaydah nikada nije optužen

za bilo kakav zločin dok je protiv g. Al-Nashiria pred američkim vojnim sudom podignuta optužnica za teško kazneno djelo za koje je predviđena smrtna kazna.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na članke 2. (pravo na život), 3. (zabrana mučenja), 5. (pravo na slobodu i sigurnost), 6. (pravo na pravično suđenje u razumnom roku), 8. (pravo na privatni i obiteljski život), 13. (pravo na djelotvorno pravno sredstvo) i članak 1. Protokola br. 6 (ukidanje smrtne kazne) podnositelji su prigovorili da su Litva i Rumunjska omogućile CIA-i da ih tajno i nezakonito zatvori na njihovom teritoriju te podvrgne mučenju i raznim drugim oblicima psihičkog i fizičkog zlostavljanja, i uskrati mogućnost komuniciranja s obitelji i vanjskim svijetom. Također su prigovorili da su Litva i Rumunjska dopustile CIA-i da ih preveze u druge tajne zatvore, izlažući ih dugogodišnjem sličnom postupanju, nepoštenom suđenju i riziku od smrtne kazne. Konačno, prigovorili su nedostatku brze i temeljite istrage njihovih navoda.

❖ ODLUKA SUDA

Litva i Rumunjska su tvrdile da nije bilo dokaza da su domaće vlasti znale da je CIA odvela podnositelje na teritorij tuženih država gdje ih je pritvorila i zlostavljala. Sud je istaknuo da je ovaj slučaj u velikoj mjeri utemeljen na indikativnim dokazima, s obzirom da su podnositelji mogli komunicirati samo sa svojim američkim pravnim zastupnicima uz visoko sigurnosno odobrenje. Dokazi su, između ostalog, uključivali izvješće američkog Senata o mučenju koje je

Vlasti tuženih država su bile upoznate s prirodom i svrhom aktivnosti CIA-e u njihovim zemljama te su surađivale u izvršenju HVD programa, omogućujući CIA-i da zadrži podnositelje na njihovom teritoriju, izlažući ih ozbiljnom riziku od postupanja protivno Konvenciji.

provodila CIA, a koje je detaljno prikazivalo aktivnosti CIA-e u HVD programu u razdoblju od 2001. do 2009. godine. Sud je razmotrio i svjedočenja podnositelja navedena u izvješću ICRC-a, i njihove izjave pred američkim vojnim Sudom za utvrđivanje statusa borca. Osim toga, uzeo je u obzir međunarodne istrage, kao što su tri izvješća izvjestitelja parlamentarne skupštine Vijeća Europe Dicka Martyja i cenzurirane dokumente koje je objavila CIA. Sud je saslušao senatora Martyja i dva stručnjaka za program izručenja CIA-e, g. J.G.S.-a,

odvjetnika i istražitelja koji je radio sa senatorom Martyjem i g. Croftona Blacka, istražitelja u Uredu istražnog novinarstva i *Reprieve*-u, britanskoj nevladinoj organizaciji koja zastupa interese nekih zatočenika koji se nalaze u Guantanamo. Sud je saslušao i Giovannia Claudia Fava, izvjestitelja za istraživanje koje je proveo Europski parlament, te je uzeo u obzir pisanu

izjavu Thomasa Hammarberga, povjerenika za ljudska prava Vijeća Europe od 2006. do 2012. godine. Dokazi su sadržavali detalje o nečovječnom postupanju prema zatvorenicima, o kretanju zrakoplova za koje je bilo poznato da ih je CIA koristila za operacije izručenja, o tome kako je CIA platila stranim vladama da na svom teritoriju imaju ovakve zatvore i kako se program razvijao tijekom godina. Izvješće američkog Senata iz 2014. godine o mučenju koje je provodila CIA-e pružilo je informacije o datumima i vremenima izručenja i rasporedu ispitivanja zatočenika. Sadržavalo je i informacije o suradnji s domaćim vlastima i o tome kako su iste primile velike novčane iznose radi "potpore" CIA-nom programu izvanrednog izručenja.

Uzimajući u obzir sve gore navedene dokaze, Sud je izvan svake sumnje utvrdio da se u Litvi nalazio zatočenički centar poznat kao Site Violet gdje je g. Zubaydah bio pritvoren u razdoblju od 17. ili 18. veljače 2005. do 25. ožujka 2006. godine, dok se u Rumunjskoj nalazio tzv. Site Black gdje je g. Al Nashiri bio pritvoren u razdoblju od travnja 2004. do studenog 2005. godine. Vlasti tuženih država su bile upoznate s prirodom i svrhom aktivnosti CIA-e u njihovim zemljama te su surađivale u izvršenju HVD programa, omogućujući CIA-i da zadrži podnositelje na njihovom teritoriju, izlažući ih ozbiljnom riziku od postupanja protivno Konvenciji. Podnositelji su bili pod jurisdikcijom tuženih država u smislu članka 1. što uključuje njihovu odgovornost sukladno Konvenciji.

Članak 3.

Sud je utvrdio povredu postupovnog aspekta članka 3. budući da Litva i Rumunjska nisu provele odgovarajuće istrage u odnosu na navode podnositelja. U Litvi je istraga odmah pokrenuta, ali je u lipnju 2010. došlo do zastoja u istrazi te je 2011. obustavljena. Tužiteljstvo je zanemarilo prijedlog *Reprievea* da pronađu američke državljane koji su bili na jednom od zrakoplova koji je sletio u Litvu. Niti ponovno otvorena istraga, koja je uključivala zahtjev za pravnu pomoć Sjedinjenim Državama, nije postigla značajni napredak. U Rumunjskoj je bilo nedostataka u parlamentarnoj i kaznenoj istrazi. Nisu identificirane osobe i rumunjski dužnosnici odgovorni za sudjelovanje Rumunjske u programu CIA-e. Sud je također naglasio da je kaznena istraga trebala biti pokrenuta 2005. godine, odmah nakon teških optužbi na račun Rumunjske, a ne tek 2012. nakon što je žrtva podnijela kaznenu prijavu. Odgađanje u otvaranju kaznene istrage otežalo je prikupljanje relevantnih dokaza, a važni dokazi poput podataka o letu čak su bili izbrisani. Kaznena istraga još uvijek je u tijeku.

Podnositelji su u Litvi i Rumunjskoj bili podvrgnuti iznimno oštrom režimu pritvora koji je uključivao potpunu izolaciju od vanjskog svijeta, povezivanje očiju, zatvaranje u samicu, kontinuirano korištenje okova na nogama te izlaganje pretjeranoj buci i svjetlu što je kod podnositelja uzrokovalo trajne emocionalne i psihičke posljedice. Takvo postupanje predstavlja intenzivnu tjelesnu i duševnu patnju koja spada u pojam "nečovječnog postupanja" u smislu Konvencije.

Glede materijalnog aspekta članka 3. Sud je utvrdio da su podnositelji bili podvrgnuti mučenju u zatvorima CIA-e što je pokazalo šokantno izvješće ICRC-a. Premda u Litvi i Rumunjskoj nisu bili podvrgnuti tako ozbiljnom zlostavljanju, mučenje koje su prethodno doživjeli u zatvorima CIA-e moralo se uzeti u obzir prilikom razmatranja njegovog pritvora jer su bili u stalnom strahu od zlostavljanja. U svakom slučaju, podnositelji su u Litvi i Rumunjskoj bili podvrgnuti iznimno oštrm režimu pritvora koji je, prema dokumentima CIA-e, uključivao potpunu izolaciju od vanjskog svijeta, povezivanje očiju, zatvaranje u samicu, kontinuirano korištenje okova na nogama te izlaganje pretjeranoj buci i svjetlu što je kod podnositelja uzrokovalo trajne emocionalne i psihičke posljedice. Takvo postupanje predstavlja intenzivnu tjelesnu i duševnu patnju koja spada u pojam "nečovječnog postupanja" u smislu Konvencije. Tužene države su surađivale sa CIA-om u provođenju HVD programa, stoga su odgovorne za nečovječno postupanje kojem su podnositelji bili podvrgnuti na njihovom teritoriju. Osim toga, dopustile su CIA-i izvansudski transfer podnositelja u drugi pritvor i tako ih izložile ozbiljnom riziku od daljnjeg zlostavljanja. Slijedom navedenoga, došlo je do povrede članka 3. Konvencije.

Članak 5.

Tajno pritvaranje osumnjičenih za terorizam bilo je temeljno obilježje programa predaje CIA-e. Cilj ovog programa bio je uskratiti tim osobama pravnu zaštitu koju pruža američki Ustav i međunarodno pravo. Cijeli sustav stoga je morao djelovati izvan nadležnosti američkih sudova i pod uvjetima koji će osigurati tajnost, što je zahtjevalo uspostavljanje prekomorskih zatvora u suradnji s državama domaćinima. Operacije predaje ovisile su o suradnji, pomoći i aktivnoj uključenosti tih zemalja koje su stavile na raspolaganje svoj zračni prostor, zračne luke za slijetanje zrakoplova koji prevoze zatvorenike CIA-e, i objekte u kojima su zatvorenici pritvoreni i ispitivani u strogoj tajnosti. Premda je ispitivanje osumnjičenih za terorizam bilo isključivo u nadležnosti CIA-e, lokalne vlasti su davale razne oblike pomoći poput prilagodbe prostora i pružanje logistike nužne za funkcioniranje tajnih zatvora CIA-e. Dakle, tužene države su dopustile CIA-i da tajno pritvori podnositelje na njihovom teritoriju te da ih kasnije premjesti u drugu državu, što predstavlja ozbiljnu povredu članka 5. Konvencije.

Članak 8.

S obzirom na zaključke o odgovornosti tuženih država na temelju članaka 3. i 5. Konvencije, Sud smatra da su postupci i propusti Litve i Rumunjske u odnosu na tajno pritvaranje i izručenje podnositelja uključili i njihovu odgovornost na temelju članka 8. Miješanje u prava podnositelja na privatni i obiteljski život dogodilo se u kontekstu nezakonitog i tajnog pritvaranja te se stoga mora smatrati da nije bilo u skladu sa zakonom i da nije postojalo bilo kakvo uvjerljivo opravdanje za miješanje u pravo podnositelja zahtjeva, stoga je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

Članak 13.

Sud je utvrdio da istrage podnositeljevih navoda vezanih za mučenje nisu bile u skladu s konvencijskim standardima „učinkovite istrage“ koja je trebala biti provedena u skladu s člankom 3. U takvim okolnostima podnositelji nisu imali na raspoloaganju djelotvorno pravno sredstvo kako bi prigovorili povredi svojih prava. Dakle, došlo je do povrede članka 13. u vezi s člankom 3., 5. i 8. Konvencije.

Članak 6. stavak 1.

U odnosu na Rumunjsku, Sud je utvrdio povredu prava na pošteno suđenje. Naime, kada je g. Al-Nashiri premješten iz Rumunjske, vlasti su morale znati da suđenja pred američkim vojnim sudom nisu osiguravala osnovna jamstva za pošteno suđenje. Unatoč stvarnom i predvidljivom riziku da će mu očit biti uskraćena pravda, Rumunjska je pomogla u transferu podnositelja s njezinog teritorija i time je postupila protivno članku 6. stavku 1. Konvencije.

Članak 2. i 3. u vezi s člankom 1. Protokola br. 6.

Kao i u predmetu *Al Nashiri protiv Poljske*, Sud je zaključio da je u vrijeme transfera podnositelja iz Rumunjske postojao značajan i predvidljiv rizik da bi podnositelj mogao biti podvrgnut smrtnoj kazni nakon suđenja. Naime, podnositelj je pred američkim vojnim sudom optužen za kaznena djela u pogledu kojih postoji mogućnost izricanja smrtne kazne. Slijedom navedenoga, Rumunjska je podnositelja izložila ozbiljnom riziku od izricanja smrtne kazne, u suprotnosti s člankom 2. i 3. Konvencije u vezi s člankom 1. Protokola br. 6.

Članak 46.

Sud je zaključio da tužene države moraju ponovno otvoriti i što prije dovršiti istrage kako bi utvrdile okolnosti pod kojima su podnositelji zahtjeva bili zadržani u tajnim zatvorima na njihovom teritoriju i kako bi identificirale i kaznile odgovorne osobe. U diplomatskom smislu, Litva treba tražiti od američkih vlasti da uklone ili barem ograniče posljedice povrede prava koje trpi g. Abu Zubaydah. S druge strane, Rumunjska mora tražiti jamstva da g. Al Nashiri neće biti osuđen na smrtnu kaznu.

❖ **PRAVEDNA NAKNADA**

100.000,00 eura na ime neimovinske štete svakom podnositelju

30.000,00 eura na ime troškova i izdataka g. Abu Zubaydahu

KLJUČNE RIJEČI

- *rat protiv terorizma*
- *tajni zatvori CIA-e u istočnoeuropskim zemljama*
- *zabrana mučenja*
- *nečovječno postupanje*
- *neučinkovita istraga*
- *indikativni dokazi*
- *pravo na slobodu i sigurnost*
- *pravo na privatni i obiteljski život*
- *zabrana smrtne kazne*

Službeni tekst presuda pogledajte [ovdje](#) i [ovdje](#).

POVREDA PRAVA PODNOSITELJA ZBOG PROTJERIVANJA U KAZAHSTAN I UVJETA PRITVORA U TURSKOJ

BATYRKHAIROV protiv TURSKE

*zahtjev br. 69929/12
presuda Vijeća od 5. lipnja 2018.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva, g. Arman Batyrkhairov, državljanin je Kazahstana osumnjičen za terorizam. Nakon što je 2011. došao u Tursku, podnositelj je pritvoren u Centru za prisilno udaljšavanje stranaca Kumkapı. Iz Centra je pušten kada je podnio zahtjev za azil u kojem je naveo da bi u slučaju povratka u Kazahstan bio izložen riziku od smrti ili zlostavljanja. Njegov zahtjev je odbijen, ali mu je dopušteno napustiti zemlju. U siječnju 2012., veleposlanik Kazahstana zatražio je od turskog ministra unutarnjih poslova izručenje pet državljana Kazahstana, među kojima je bio i podnositelj zahtjeva, za koje su bile raspisane tzv. „Crvene tjeralice“ putem Interpola zbog uključenosti u terorizam i zbog sumnje na pripremanje novog terorističkog napada u svojoj zemlji. Ubrzo nakon toga, podnositelj je uhićen u zračnoj luci dok je čekao let za Egipat te je odveden u zator Maltepe, u Istanbulu. Povodom podnositeljeve žalbe, Porotni sud Bakırköy odbio je zahtjev za izručenje Kazahstanu jer je optužba protiv njega ulazila u opseg jedne od kategorija kaznenih djela, navedenih u članku 18. stavku 1. točki (b) Kaznenog zakona koja isključuje izručenje. Podnositelj je pušten iz zatvora, ali je odmah prebačen u Centar za prisilno udaljšavanje stranaca Kumkapı. Protjeran je u Kazahstan u ožujku 2012. Podnositeljev odvjetnik je izjavio da nema podatke o tome je li podnositelj zahtjeva podvrgnut zlostavljanju u Kazahstanu, s obzirom da su članovi njegove obitelji odbili odgovarati na ta pitanja tijekom telefonskih razgovora s njim. Dok je bio pritvoren u Centru za prisilno udaljšavanje stranaca Kumkapı, podnositelj je tvrdio da je Centar bio pretrpan, da nije mogao vježbati na otvorenom niti imati bilo kakvu drugu vrstu društvene aktivnosti. Tvrdio je da higijenski uvjeti nisu bili adekvatni i da nije bilo dovoljno hrane. Turska vlada je odgovorila da je Centar imao kapacitet za 300 osoba, a da je u relevantno vrijeme u njemu bilo između 100 i 140 osoba. Osiguran im je doručak, ručak i večera. Vlada je tvrdila da su zatvorenici imali mogućnost vježbanja na otvorenom ako su to dopuštali fizički uvjeti i broj osoblja. Svakog tjedna imali su na raspolaganju liječnika i pristup medicinskoj skrbi u hitnim slučajevima. Što se tiče higijene, Vlada je navela da je u centru je bilo šest osoba zaduženih za čišćenje u punom radnom vremenu.

❖ PRIGOVORI

Podnositelj zahtjeva je istaknuo brojne prigovore na temelju članka 3., članka 5. stavaka 1., 2., 4. i 5. zbog njegovog izručenja u Kazahstan i pritvaranja u Centru za prisilno udaljšavanje stranaca Kumkapı. Konkretno, tvrdio je da je protjeran usprkos riziku da će u Kazahstanu biti podvrgnut

mučenju i zlostavljanju. Podnositelj je također prigovorio da je njegovo pritvaranje u centru za prisilno udaljenje stranaca bilo protuzakonito, da nije obaviješten o razlozima za taj pritvor, te da nije mogao zatražiti sudsko preispitivanje pritvora niti naknadu prema domaćem zakonu. Nadalje, tvrdio je da su uvjeti pritvora u Centru za prisilno udaljenje stranaca bili loši zbog prenatrpanosti i nemogućnosti vježbanja na otvorenom. Na kraju, pozivajući se na članak 13. prigovorio je nedostatku djelotvornog pravnog lijeka za većinu svojih navoda.

❖ ODLUKA SUDA

Sud je najprije istaknuo da su turske vlasti imale obvezu ispitati podnositeljeve navode i pažljivo procijeniti postojanje rizika od zlostavljanja u slučaju protjerivanja u Kazahstan. Podnositelj je dostavio informacije o svojoj osobnoj situaciji i razlozima za strah od zlostavljanja i smrti. Iz zahtjeva za izručenje kazahstanskih vlasti proizlazi da je bio osumnjičen za terorizam, premda nikada nije priznao pripadnost bilo kojoj terorističkoj organizaciji. Osim toga, postoje brojni, javno dostupni materijali koji govore o slučajevima zlostavljanja koje su počinili policijski službenici protiv članova islamskih skupina u borbi protiv terorizma u toj zemlji. Sud je stoga utvrdio da su domaće vlasti bile svjesne ili su morale biti svjesne činjenica koje ukazuju na to da bi podnositelj mogao biti izložen riziku od zlostavljanja pri povratku u Kazahstan. Međutim, turska vlada nije dostavila niti jedan dokument koji sadrži procjenu podnositeljevog zahtjeva za azil niti postojanja rizika od zlostavljanja. Sljedom navedenog, Sud je zaključio da je podnositelj zahtjeva protjeran u Kazahstan bez postupka koji osigurava zaštitu od protupravnog protjerivanja i bez pravilne procjene njegovog zahtjeva za azil. Sud je istaknuo da je, s obzirom na apsolutni karakter prava zajamčenog člankom 3. i nepovratnu narav potencijalne štete u slučaju ostvarenja zlostavljanja, važno da nacionalne vlasti budu vrlo pažljive u ispitivanju navoda iz članka 3. U protivnom, domaći pravni lijekovi se ne mogu smatrati djelotvornima. Povrh toga, podnositelj je protjeran u Kazahstan unatoč postojanju odluke Porotnog suda Bakırköy kojom je odbijen zahtjev za izručenje u Kazahstan jer je podnositelj u toj zemlji bio optužen za jedno od kaznenih djela koje isključuju izručenje. Stoga je protjerivanje podnositelja u Kazahstan bilo protivno domaćem postupku izručenja. Slijedom navedenog, Sud je utvrdio da je protjerivanje podnositelja zahtjeva bilo protivno članku 3. Konvencije.

S obzirom na apsolutni karakter prava zajamčenog člankom 3. i nepovratnu narav potencijalne štete u slučaju ostvarenja zlostavljanja, važno je da nacionalne vlasti budu vrlo pažljive u ispitivanju navoda iz članka 3. U protivnom, domaći pravni lijekovi se ne mogu smatrati djelotvornima.

Glede podnositeljevih prigovora vezanih uz članak 5. stavak 1. Konvencije, Sud je istaknuo da je već ispitivao sličan prigovor u predmetu [Abdolkhani i Karimnia protiv Turske](#). U ovom predmetu Sud je utvrdio da je, u nedostatku jasnih zakonskih odredbi u turskom zakonu o

postupku određivanja pritvora radi protjerivanja, pritvor podnositelja zahtjeva bio nezakonit u smislu članka 5. Konvencije. S obzirom da ne postoje posebne okolnosti koje bi zahtijevale odstupanje od utvrđenja iz navedene presude, Sud je utvrdio da je i u ovome predmetu došlo do povrede članka 5. stavka 1. Konvencije.

Također, Sud je ranije utvrdio povredu članka 5. stavaka 4. i 5. Konvencije u nizu sličnih predmeta, u kojima je zaključio da turski pravni sustav nije podnositeljima stavio na raspolaganje pravni lijek koji omogućava sudsku kontrolu zakonitosti njihovog pritvora i primanje naknade zbog nezakonitog pritvaranja (vidi [Tehrani i drugi protiv Turske](#), [Abdolkhani i Karimnia protiv Turske](#), [Dbouba protiv Turske](#), [Yarashonen protiv Turske](#), [Musaev protiv Turske](#) i [Alimov protiv Turske](#)). S obzirom da turska Vlada nije dostavila primjere slučajeva u kojima su upravni sudovi brzo razmotrili zahtjeve i naložili puštanje tražitelja azila zbog nezakonitosti njegovog/njezinog pritvora niti primjere dodjeljivanja naknade, Sud ne vidi razlog za odstupanje od gore navedenih presuda. Slijedom navedenog, došlo je do povrede članka 5. stavaka 4. i 5. Konvencije.

Nadalje, kao u usporedivim predmetima (vidi [Yarashonen protiv Turske](#), [Musaev protiv Turske](#), [T. i A. protiv Turske](#), i [Alimov protiv Turske](#)), Sud je i u ovom predmetu utvrdio povredu članka 13. u vezi sa člankom 3. Konvencije, zbog nedostatka djelotvornog pravnog sredstva protiv neadekvatnih uvjeta pritvora u Centru za prisilno udaljenje stranaca Kumkapı.

Sud je u brojnim predmetima podnositelja zahtjeva koji su bili pritvoreni u Centru za udaljenje

Uvjeti pritvora podnositelja zahtjeva u Centru za uklanjanje stranaca Kumkapı zajedno s tjeskobom uzrokovanom neizvjesnošću o trajanju pritvora, podnositelju zahtjeva su uzrokovali patnju koja je prekoračila nezaobilaznu razinu patnje svojstvenu pritvoru i dosegla prag ponižavajućeg postupanja iz članka 3. Konvencije.

stranaca Kumkapı 2010., 2011. i 2012. godine (vidi [Yarashonen protiv Turske](#), [Musaev protiv Turske](#) i [Alimov protiv Turske](#)) utvrdio povredu članka 3. Konvencije zbog materijalnih uvjeta pritvora, osobito zbog jasnih dokaza o prenapučenosti i nedostatka vježbanja na otvorenom. U navedenim predmetima posebna pažnja posvećena je nalazima Europskog odbora za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, članova Velike nacionalne skupštine Turske i Posebnog izvjestitelja UN-a o ljudskim pravima migranata. Tužena država nije predstavila nikakve dokaze koji bi mogli opravdati odstupanje

od tih zaključaka. Sud je stoga zaključio da su uvjeti pritvora podnositelja zahtjeva u Centru za udaljenje stranaca Kumkapı zajedno s tjeskobom uzrokovanom neizvjesnošću o trajanju pritvora, podnositelju zahtjeva uzrokovali patnju koja je prekoračila nezaobilaznu razinu patnje svojstvenu pritvoru i dosegla prag ponižavajućeg postupanja iz članka 3. Konvencije.

Slijedom navedenog, materijalni uvjeti pritvora u Centru za udaljenje stranaca Kumkapı doveli su do povrede članka 3. Konvencije.

❖ **PRAVEDNA NAKNADA**

6.500 EUR na ime neimovinske štete

3.345 EUR na ime troškova i izdataka

KLJUČNE RIJEČI

- *zabrana mučenja*
- *terorizam*
- *izručenje*
- *protjerivanje*
- *procjena rizika od zlostavljanja*
- *uvjeti pritvora*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

NIJE BILO POLICIJSKOG ZLOSTAVLJANA U SLUČAJU PODNOSITELJICE KOJA JE OZLJEĐENA ZA VRIJEME PROSVJEDA PROTIV VLADE

LAZARIDOU protiv GRČKE

---

*zahtjev br. 59142/16
presuda Vijeća od 28. lipnja 2018.*

❖ ČINJENICE

Podnositeljica zahtjeva, Myrto Lazaridou, grčka je državljanka i živi u Ateni. U svibnju 2010. godine u Ateni je organiziran prosvjed protiv vladinih mjera štednje u kojem podnositeljica nije sudjelovala. Tijekom ovog događaja, prosvjednici su spalili urede Marfin banke, što je rezultiralo smrću troje zaposlenika banke. Nakon toga, Delta jedinica interventne policije poslana je u susjedstvo Exarheia gdje je bilo sjedište protivnika parlamentarnog režima, radi provjere identiteta i uhićenja osoba pronađenih u posjedu sumnjivih predmeta. Nakon što je došla u ulicu Tsamadou, interventna policija se susrela sa skupinom od trideset pripadnika pokreta protiv parlamentarnog sustava. Prema navodima grčke vlade, ovi ljudi su napali policiju štapovima i srušili ih s motocikala. Incident se dogodio ispred zgrade u kojoj je bilo sjedište udruge „Mreža za politička i socijalna prava“ i udruge „Socijalne mreža podrške za izbjeglice i imigrante“. U tom trenutku, podnositeljica zahtjeva je otvorila vrata zgrade i pozvala članove skupine da se sklone u zgradu kako ih policija ne bi mogla uhititi. Policija je zatim zaprimila nalog da ode na drugu lokaciju kako bi pomogli drugom timu policajaca.

Prema tvrdnjama podnositeljice zahtjeva, interventna policija nije napustila ulicu Tsamadou, nego je otišla na prvi kat zgrade gdje su se nalazili uredi gore navedenih udruga. Razbili su staklo na ulaznim vratima iza kojih je stajala podnositeljica zbog čega je ista zadobila ozljede na rukama. Nakon što je policija otišla, podnositeljica je prevezena u bolnicu gdje joj je rana zašivena te je primila antibiotike. Za par dana, podnositeljicu je pregledao liječnik na Sveučilištu u Ateni koji je u svom izvješću naveo da je podnositeljica imala lakše tjelesne ozljede ruke uzrokovane razbijenim staklom, te da datum ozljede odgovara datumu kada je izvršena spomenuta policijska intervencija.

Podnositeljica je zatim s članovima udruge podnijela privatnu tužbu protiv policijskih službenika. Nakon provedene istrage i održanih rasprava, kazneni sud u Ateni je policijske službenike oslobodio optužbe zbog nedostatka dokaza. Drugostupanjski sud je potvrdio ovu presudu. Proveden je i disciplinski postupak kako bi se utvrdilo jesu li policijski službenici Delta jedinice počinili disciplinske prekršaje. Policijski službenik zadužen za ovu istragu izrazio je sumnju u istinitost navoda sadržanih u pritužbi podnositeljice. Istaknuo je da registarske pločice identificiranih motocikala ne pripadaju onima Delta jedinice. Također je napomenuo kako nema logike za navodno nasilno ponašanje policijskih službenika te da nitko od tih službenika nije potvrdio navode svjedoka.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 3. Konvencije, podnositeljica je tvrdila da su ju policijski službenici namjerno ozlijedili i da kasnije nisu pokazali nikakav interes za nju te su ju spriječili da odmah zatraži liječničku pomoć. Također je prigovorila da je istraga o spornim događajima bila neučinkovita i da su odgovorni policajci oslobođeni. Istaknula je da disciplinska istraga koju su proveli policijski službenici nije bila nepristrana, da nadležna policijska tijela nisu uzela u obzir odlučujuće dokaze i da vlasti nisu dale dostatne razloge za svoje odluke. Tvrdila je da su zaključci ove istrage imali utjecali na sudove, koji su ih samo prihvatili u svojim odlukama.

❖ ODLUKA SUDA

Sud je istaknuo da u domaćem postupku nije bilo takvih nedostataka i propusta koji bi doveli u pitanje neovisnost i nepristranost domaćih sudova. Naime, odmah nakon što je podnositeljica zajedno s članovima udruge podnijela privatnu tužbu protiv policajaca, tužiteljstvo je naložilo preliminarnu istragu nakon koje je uslijedilo suđenje policijskim službenicima. Podnositeljica zahtjeva imala je pravo sudjelovati kao stranka u postupku, tijekom istrage i tijekom suđenja. Optuženi policajci su oslobođeni zbog nedostatka dokaza protiv njih. Oba suda u prvostupanjskom i drugostupanjskom postupku ispitivala su dokaze i poduzela sve mjere predviđene kaznenim postupkom radi razjašnjavanja okolnosti spornog događaja. Cijeli postupak je proveden u skladu s kaznenim postupovnim zakonodavstvom, a policijski službenici su oslobođeni zbog nedostatka dokaza jer, između ostalog, nije dokazano da su interventni policajci ušli na prvi kat zgrade. Domaći sudovi su također zaključili da fotografije koje je podnositeljica priložila kao dokaz, nisu upućivale na to da su njezine ozljede posljedica postupanja policajaca.

Sud je ponovio da je ispitivanje dokaza uloga domaćih sudova, te da njegov zadatak nije provođenje vlastite procjene činjenica predmeta koja bi zamijenila procjenu domaćih sudova.

Tri mjeseca nakon spornog događaja, naloženo je provođenje disciplinske istrage. Istraga je povjerena policajcu koji nije bio u hijerarhijskom odnosu s bilo kojim od policijskih službenika koji su sudjelovali u spornom događaju. On je izrazio sumnju u istinitost navoda podnositeljice i predložio da se istraga prekine. Iz toga proizlazi da je policija poduzela potrebne mjere u svojoj nadležnosti kako bi se razjasnile činjenice spornog događaja.

Osim toga, odgovornost i djelovanje optuženih policijskih službenika ispitivali su i suci za vrijeme provođenja kaznene istrage, koja se odvijala u isto vrijeme kada i gore navedeni

disciplinski postupak. Stoga nisu osnovane tvrdnje podnositeljice da su zaključci disciplinske istrage utjecali na sudove, te da su sudovi samo prihvatili te zaključke u svojim odlukama.

Naposljetku, Sud je utvrdio da su se prigovori podnositeljice svodili na izražavanje nezadovoljstva s načinom ocjenjivanja dokaza i rezultatima postupka pred kaznenim sudovima. Sud je ponovio da je ocjenjivanje dokaza uloga domaćih sudova, te da njegov zadatak nije provođenje vlastite procjene činjenica predmeta koja bi zamijenila procjenu domaćih sudova. Sud nije našao niti jedan opravdani razlog zbog kojeg bi odstupio od utvrđenja domaćih sudova. Slijedom navedenog, nije došlo do povrede postupovnog aspekta članka 3. Konvencije.

Glede materijalnog aspekta članka 3., Sud je ponovio da navodi o zlostavljanju moraju biti potkrijepljeni odgovarajućim dokazima. U konkretnom slučaju nije bilo dovoljno dokaza kako bi se izvan sumnje zaključilo da je podnositeljica pretrpjela zlostavljanje od strane interventne policije. Štoviše, podnositeljica nikada nije bila u pritvoru niti pod bilo kakvom kontrolom policije. Dakle, njezina situacija je bila posve drugačija od situacije pojedinca koji je bio pod kontrolom policije. Sud je stoga zaključio da nije bilo povrede materijalnog aspekta članka 3. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *zabrana mučenja*
- *prosvjed protiv vladinih mjera štednje*
- *disciplinska istraga*
- *kaznena istraga*
- *postupovni i materijalni aspekt članka 3.*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

PRAVO NA SLOBODU I SIGURNOST

ČLANAK 5.

1. Svatko ima pravo na slobodu i na osobnu sigurnost. Nitko se ne smije lišiti slobode, osim u sljedećim slučajevima i u postupku propisanom zakonom:

a) ako je zatvoren u skladu sa zakonom nakon presude nadležnog suda;

b) ako je zakonito uhićen ili pritvoren zbog nepoštovanja zakonitog sudskog naloga radi osiguranja izvršenja neke zakonom propisane obveze;

c) ako je zakonito uhićen ili pritvoren radi dovođenja nadležnoj sudbenoj vlasti kad postoji osnovana sumnja da je počinio kazneno djelo ili kad je razumno vjerovati da je to nužno radi sprječavanja izvršenja kaznenog djela ili bijega nakon njegovog počinjenja;

d) ako se radi o zakonitom zatvaranju maloljetnika radi izricanja odgojne mjere nadzora ili o njegovu zakonitom pritvoru radi dovođenja nadležnoj sudbenoj vlasti;

e) ako se radi o zakonitom lišenju slobode osoba radi sprječavanja širenja zaraznih bolesti, o pritvaranju umobolnika, alkoholičara, ovisnika o drogi ili skitnica;

f) ako se radi o zakonitom uhićenju ili pritvoru neke osobe kako bi se spriječilo da neovlašteno uđe u zemlju ili osobe protiv koje je u tijeku postupak protjerivanja ili izručenja.

...

3. Svatko uhićen ili pritvoren u uvjetima predviđenim stavkom 1.c) ovoga članka mora se u najkraćem roku izvesti pred suca, ili pred drugo zakonom određeno tijelo sudbene vlasti, i ima pravo u razumnom roku biti suđen ili pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se uvjetovati davanjem jamstva da će ta osoba pristupiti suđenju.

...

UHIĆENJE I PRITVARANJE AKTIVISTA OPTUŽENIH ZBOG POSJEDOVANJA MOLOTOVLJEVIH KOKTELA NIJE BILO U SKLADU S KONVENCIJOM

RASHAD HASANOV I DRUGI protiv AZERBAJDŽANA

---

*zahtjevi br. 48653/13, 52464/13,
65597/13 i 70019/13
presuda Vijeća od 7. lipnja 2018.*

❖ ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva, četvorica azerbajdžanskih državljana, bili su članovi i suosnivači nevladine organizacije NIDA. Ova organizacija se bori za slobodu, pravdu, istinu i promjene u Azerbajdžanu pri čemu se služi nenasilnim metodama. U siječnju i ožujku 2013. godine u Bakuu je održano nekoliko mirnih prosvjeda zbog smrti vojnika u azerbajdžanskoj vojsci u neborbenim operacijama. Prosvjedi su organizirani putem društvenih mreža, a podnositelji

zahtjeva aktivno su sudjelovali u njihovom organiziranju i provođenju. Netom prije jednog prosvjeda, Ministarstvo nacionalne sigurnosti (MNS) uhitilo je trojicu pripadnika NIDA-e zbog planiranja i poticanja na nasilje i građanski nemir. Nedugo nakon toga uhićeni su i podnositelji zahtjeva te su optuženi za kazneno djelo nedozvoljenog nabavljanja i davanja drugome u posjed (članovima NIDA-e) eksplozivnih tvari, odnosno Molotovljevih koktela. Optužnice protiv svih podnositelja zahtjeva bile su identične. NIDA je tvrdila da su uhićenja bila politički motivirana te da su imala za cilj ušutkati prosvjednike i stvoriti osjećaj straha među njima. Na zahtjev tužiteljstva, nadležni je sud protiv podnositelja zahtjeva odredio pritvor. U rješenju o određivanju pritvora, nacionalni sud je u odnosu na sve podnositelje zahtjeva koristio gotovo identične rečenice, iako su rješenja donijeli različiti suci i na različite datume. Podnositelji su se bezuspješno žalili protiv ovih rješenja kao i protiv daljnjih rješenja kojima im je pritvor produljen. Tvrdili su da je postupak protiv njih politički motiviran i da protiv njih nije bilo nikakvih dokaza.

❖ **PRIGOVORI**

Oslanjajući se na članak 5. stavak 1. točka c) i 3. Konvencije, podnositelji zahtjeva su tvrdili da nije bilo osnovane sumnje da su počinili bilo koje kazneno djelo, te da sudovi nisu dali valjane razloge za produljenje njihovog pritvora.

Također su prigovorili na temelju članka 18. Konvencije navodeći da je njihovo uhićenje i pritvaranje imalo za cilj kazniti njihov politički i društveni aktivizam.

❖ **ODLUKA SUDA**

Članak 5. stavak 1.

Sud je istaknuo da članak 5. stavak 1. Konvencije sadrži iscrpan popis dopuštenih iznimaka za lišenje slobode, koje se moraju tumačiti usko. Sukladno članku 5. stavku 1. (c), osoba može biti pritvorena samo u kontekstu kaznenog postupka, radi dovođenja nadležnoj sudbenoj vlasti kad postoji osnovana sumnja da je počinila kazneno djelo. Osnovana sumnja podrazumijeva postojanje činjenica ili informacija koje bi uvjerile objektivnog promatrača da je dotična osoba možda počinila kazneno djelo. Pri ocjenjivanju osnovanosti sumnje, Sud mora utvrditi da su poštivana jamstva predviđena člankom 5. stavkom 1. točkom c) Konvencije. Slijedom toga, tužena država mora dostaviti određene činjenice ili informacije iz kojih Sud može zaključiti da je postojala osnovana sumnja da je uhićena osoba počinila kazneno djelo koje joj se stavlja na teret. Sud je nadalje ponovio da je postojanje osnovane sumnje da je

Sud je utvrdio da tužena država nije udovoljila minimalnom standardu sukladno članku 5. stavku 1. (c) Konvencije zbog nedostatka osnovanosti sumnje potrebne za uhićenje i produljenje pritvora.

uhićena osoba počinila kazneno djelo, preduvjet za zakonitost pritvora. Ista je potrebna kako u vrijeme uhićenja i prvotnog pritvaranja osobe, tako i u slučaju produljenja pritvora.

U predmetnom postupku, Sud je primijetio razne nedosljednosti i nedostatke u optužbama tužiteljstva. Tekst optužnica protiv podnositelja zahtjeva bio je identičan iako su iste podnesene u različitim razdobljima u ožujku i travnju 2013. godine. Nadalje, optužbe su potpuno proturječile zajedničkoj izjavi Tužiteljstva i MNS-a, prema kojoj su Molotovljeve koktele pripremili S.N., B.G. i M.N. (pripadnici NIDA-e), a ne podnositelji zahtjeva. Sud također nije mogao zanemariti činjenicu da odluke na temelju kojih su podnositelji optuženi nisu sadržavale nikakve informacije o izvoru od kojeg su podnositelji navodno pribavili Molotovljeve koktele, niti su istražni organi tijekom cijelog postupka dostavili ikakve podatke ili isprave u tom smislu. Sud je također primijetio da, unatoč nalazima vještaka prema kojem se dvadeset i dva Molotovljeva koktela pronađena u stanovima S.N. i B.G. nisu mogla smatrati eksplozivnim napravama, tužiteljstvo nije sukladno navedenom nalazu izmijenilo optužnice protiv podnositelja. Također, tužiteljstvo nije predočilo nikakve podatke ili dokaze iz kojih bi proizlazilo da su podnositelji zahtjeva imali bilo kakvu vezu sa predmetnim Molotovljevim koktelima. Povrh toga, domaći sudovi nisu preispitali postojanje osnova za pritvor povodom zahtjeva tužiteljstva za produljenje pritvora, što su bili dužni učiniti sukladno Zakonu o kaznenom postupku.

Slijedom navedenoga, Sud je utvrdio da tužena država nije udovoljila minimalnom standardu sukladno članku 5. stavku 1. (c) Konvencije zbog nedostatka osnovanosti sumnje potrebne za uhićenje i produljenje pritvora. Stoga je došlo do povrede navedenog članka.

Članak 18.

Gledajući činjenice i okolnosti slučaja te izvješća međunarodnih organizacija u području ljudskih prava o represiji civilnog društva u Azerbajdžanu, Sud je utvrdio kako je uhićenje i pritvor podnositelja zahtjeva imalo za cilj ušutkati ih i kazniti zbog aktivnog sudjelovanja u radu NIDA-e.

S obzirom na nedostatak osnovane sumnje protiv podnositelja zahtjeva i pozadinu predmeta, Sud je utvrdio da je ograničenje prava podnositelja zahtjeva iz članka 5., bilo vođeno prikrivenim motivom. Svoj zaključak Sud je utemeljio na činjenici da su postupci azerbajdžanske vlasti od samog početka bili usmjereni protiv NIDA-e. Naime, kaznena djela zbog kojih su najprije uhićeni S.N., B.G. i M.N. (pripadnici NIDA-e) a kasnije i podnositelji zahtjeva, bila su povezana s aktivnostima ove nevladine organizacije. Sud je također istaknuo da su azerbajdžanske vlasti okarakterizirale

NIDA-ine aktivnosti kao ilegalne, bez ikakvih razloga i dokaza, i to samo nekoliko dana prije uhićenja podnositelja zahtjeva. Sud je odbacio tvrdnju Vlade da optužba nije bila politički motivirana jer podnositelji zahtjeva nisu pripadali oporbi. Podnositelji su bili članovi jedne od

najaktivnijih organizacija mladih u zemlji, a njihovo uhićenje je uslijedilo nakon niza prosvjeda organiziranih od strane NIDA-e. Gledajući činjenice i okolnosti slučaja te izvješća međunarodnih organizacija u području ljudskih prava o represiji civilnog društva u Azerbajdžanu, Sud je utvrdio kako je uhićenje i pritvor podnositelja zahtjeva imalo za cilj ušutkati ih i kazniti zbog aktivnog sudjelovanja u radu NIDA-e. Budući da podnositelji zahtjeva nisu bili pritvoreni u svrhu propisanu Konvencijom, došlo je do povrede članka 18. u svezi s člankom 5. Konvencije.

❖ **PRAVEDNA NAKNADA**

20.000 EUR svakom podnositelju zahtjeva na ime neimovinske štete.

5.000 EUR prvom i trećem podnositelju zahtjeva zajedno, 3.000 EUR drugom podnositelju zahtjeva i 3.000 EUR četvrtom podnositelju zahtjeva na ime troškova i izdataka

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na slobodu i sigurnost*
- *društveni aktivizam*
- *nevladine organizacije*
- *osnovana sumnja*
- *određivanje pritvora*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE

ČLANAK 6.

1. Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. Presuda se mora izreći javno, ali se sredstva priopćavanja i javnost mogu isključiti iz cijele rasprave ili njezinog dijela zbog razloga koji su nužni u demokratskom društvu radi interesa morala, javnog reda ili državne sigurnosti, kad interesi maloljetnika ili privatnog života stranaka to traže, ili u opsegu koji je po mišljenju suda bezuvjetno potreban u posebnim okolnostima gdje bi javnost mogla biti štetna za interes pravde.

...

3. Svatko optužen za kazneno djelo ima najmanje sljedeća prava:

...

c) da se brani sam ili uz branitelja po vlastitom izboru, a ako nema dovoljno sredstava platiti branitelja, ima pravo na besplatnog branitelja, kad to nalažu interesi pravde;

...

DRŽAVA NIJE POVRIJEDILA PRAVO NA OBRANU ODVJETNIKU KOJEM JE ZABRANJENO VODITI VLASTITU OBRANU U KAZNENOM POSTUPKU

CORREIA DE MATOS protiv PORTUGALA

---

zahtjev br. 56402/12

presuda Velikog vijeća od 4. travnja 2018.

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva, Carlos Correia de Matos, portugalski je državljanin i odvjetnik po zanimanju. Odvjetnička komora mu je obustavila pravo na obavljanje odvjetništva zbog obavljanja djelatnosti revizora što je, prema mišljenju Komore, bilo nespojivo s obavljanjem djelatnosti odvjetnika. Unatoč ovoj obustavi, podnositelj je nastavio obavljati odvjetničku djelatnost, te je u jednom parničnom postupku kritizirao odluku suca. Sudac je zatim podnio kaznenu prijavu državnom odvjetništvu koje je podignulo optužnicu protiv podnositelja zbog vrijeđanja suca. Sukladno članku 64. Zakona o kaznenom postupku, podnositelju je imenovan branitelj po službenoj dužnosti. Podnositelj je od Okružnog suda zatražio pokretanje kontradiktornog istražnog postupka u kojem sud nadzire tužiteljsku istragu i dopuštenje da se samostalno zastupa. Okružni sud je pristao otvoriti istragu, ali je odbio podnositeljev zahtjev da zastupa samog sebe. Pozivajući se na praksu Ustavnog suda, Okružni sud je utvrdio da optuženik koji je bio odvjetnik nije mogao voditi vlastitu obranu u kaznenom postupku. Protiv

te odluke podnositelj je podnio žalbu Prizivnom sudu u Coimbri, koji je odbio žalbu uz obrazloženje da portugalski Zakon o kaznenom postupku nije dopuštao da optuženik u istom postupku bude sam svoj branitelj. Ustavni sud je odbacio podnositeljevu ustavnu tužbu jer istu nije potpisao niti potvrdio branitelj po službenoj dužnosti.

Istražni sudac je nakon održane rasprave, na kojoj je bio nazočan branitelj, ali ne i podnositelj, potvrdio optužnicu i uputio predmet na suđenje Kaznenom sudu. Kazneni sud je podnositelja proglasio krivim za tešku uvredu i naložio mu plaćanje novčane kazne i troškova branitelja po službenoj dužnosti. Kazneni sud u Baixo-Vouga odbacio je podnositeljevu žalbu protiv te presude kao nedopuštenu, s obzirom da ju nije potpisao branitelj imenovan po službenoj dužnosti ili branitelj kojeg je podnositelj sam odabrao. Prizivni sud u Portu je odbio podnositeljevu žalbu, ponavljajući da optuženici u kaznenom postupku, čak i ako su odvjetnici, ne mogu zastupati sami sebe, ali moraju imati branitelja jer se nitko ne može odreći prava na obranu. Također je naglasio da je Ustavni sud više puta potvrdio da je ovo tumačenje i odgovarajuće zakonodavstvo u skladu s Ustavom. Isto tako, ovaj pristup nije kršio Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima niti Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. U postupku pred Sudom, podnositelj zahtjeva nije osporavao kvalifikacije ili kvalitetu zastupanja branitelja po službenoj dužnosti.

❖ **PRIGOVORI**

Pozivajući se na članak 6. stavak 1 i 3. (c) Konvencije, podnositelj zahtjeva je prigovorio da su domaći sudovi povrijedili njegovu pravo na obranu i pravo na pošteno suđenje jer su zabranili da se sam brani u kaznenom postupku i jer su zahtijevali da ga zastupa drugi branitelj.

❖ **ODLUKA SUDA**

Sud je prije svega naglasio da je Odvjetnička komora podnositelju zahtjeva obustavila pravo na obavljanje odvjetništva u vrijeme spornog postupka pred domaćim sudovima, te stoga podnositelj i nije mogao postupati kao branitelj u svom predmetu. Osim toga, podnositelj je prethodno podnio zahtjev Sudu na temelju sličnih prigovora, što je rezultiralo odlukom od 15. studenoga 2001. ([Correia de Matos protiv Portugala](#) (prosinac), 48188/99). U toj je odluci Sud utvrdio da, iako odvjetnici u pravilu mogu zastupati sami sebe pred sudom, domaći sudovi, koristeći svoju slobodu procjene, imaju pravo razmotriti zahtijevaju li interesi pravde imenovanje branitelja odvjetniku koji je optužen za kazneno djelo i koji zbog toga nije u stanju pravilno ocijeniti svoje interese odnosno učinkovito voditi vlastitu obranu. Sud je stoga odbio podnositeljev zahtjev kao očigledno neosnovan, navodeći da je obrana podnositelja zahtjeva pravilno provedena i da njegova prava iz članka 6. stavaka 1. i 3. c) nisu bila povrijeđena. Sud je iznio načela koja primjenjuje u situaciji kada ispituje je li obvezna obrana u kaznenim postupcima u skladu sa člankom 6. stavkom 1. i 3. (c) Konvencije. Riječ je o sljedećim načelima:

1. Navedeni članak ne traži da optuženi nužno ima pravo sam odlučiti na koji će se način osigurati njegova obrana
2. Odluka o tome koja od dvije alternative iz stavka 3. (c) treba biti primijenjena (da se brani sam ili uz stručnu pomoć odvjetnika), ovisi, u principu o mjerodavnom domaćem zakonu ili pravilima suda
3. Države članice uživaju slobodu procjene izbora koja, međutim, nije neograničena.

U konkretnom slučaju Sud je razmatrao odluke domaćih sudova imajući na umu veliku slobodu u izboru sredstava koje je dobro utvrđena sudska praksa Suda dodijelila državama kako bi osigurala da njihovi pravosudni sustavi budu u skladu sa zahtjevima iz članka 6. stavka 3. točke c), i imajući u vidu da je jedan od osnovnih ciljeva te odredbe osigurati pravednost kaznenog postupka u cjelini. Sud je utvrdio da je odluka portugalskih sudova kojom je naloženo da podnositelj zahtjeva bude zastupan od strane branitelja po službenoj dužnosti, bila rezultat sveobuhvatnog zakonodavstva usmjerenog na zaštitu prava obrane optuženika u postupcima u kojima je mogao biti osuđen na zatvorsku kaznu. Domaći sudovi dali su vrlo uvjerljive i detaljne razloge zašto smatraju zakonsku odredbu obveznog zastupanja ustavnom i nužnom, pri čemu su slijedili dugogodišnju prasku portugalskog Ustavnog suda, Vrhovnog suda i Prizivnih sudova. Naglasili su da sporna odredba nije donesena s ciljem ograničavanja prava obrane, već upravo suprotno, s ciljem zaštite optuženika i osiguranja učinkovite obrane. Također su utvrdili da je obvezna obrana u kaznenom postupku u javnom interesu i da se stoga optuženik ne može odreći prava na branitelja. Prema mišljenju domaćih sudova, relevantne odredbe ZKP-a odražavale su pretpostavku da je za optuženika bolje da ga brani pravni stručnjak ovlašten za zastupanje koji nije opterećen emocionalnim teretom kao optuženik, i koji mu stoga može pružiti razumnu, nepristranu i učinkovitu obranu. Sam optuženik, iako je po zanimanju odvjetnik, ne može učinkovito voditi vlastitu obranu zbog toga što je osobno pogođen optužbama.

Odluka portugalskih sudova kojom je naloženo da podnositelj zahtjeva bude zastupan od strane branitelja postavljenog po službenoj dužnosti, bila je rezultat sveobuhvatnog zakonodavstva usmjerenog na zaštitu prava obrane optuženika u postupcima u kojima je mogao biti osuđen na zatvorsku kaznu.

Legitimnost takvih razmatranja još je snažnija u ovom predmetu jer je podnositelju obustavljeno pravo na obavljanje odvjetništva, te stoga nije bio propisno registrirani odvjetnik i nije mogao pružati pravnu pomoć trećim osobama. Iz spisa predmeta je vidljivo da je podnositelj unatoč toj suspenziji obavljao djelatnost odvjetnika i da je već ranije optužen za vrijeđanje suca. S obzirom na posebnu ulogu odvjetnika u pravosuđu i njihovu odgovornost, posebice u vezi s ponašanjem na sudu, domaći sudovi su s razlogom utvrdili da je podnositelju nedostajao objektivan i nepristran pristup potreban za učinkovito provođenje vlastite obrane.

Premda je prema portugalskom zakonu o kaznenom postupku pružanje pravne pomoći bilo rezervirano samo za odvjetnike, predviđeno je nekoliko sredstava koja optuženiku omogućuju osobno aktivno sudjelovanje u postupku. Na primjer, optuženik je imao pravo biti prisutan u svim fazama postupka, davati izjave ili šutjeti te iznijeti svoja opažanja, izjave i zahtjeve u kojima se mogao očitovati o pravu i činjenicama. Nadalje, mogao je opozvati bilo koju radnju provedenu u njegovo ili

Podnositelj nije prisustvovao raspravama kako bi iznio vlastitu verziju činjenica ili vlastito tumačenje relevantnih zakonskih odredbi, te je stoga svjesno i namjerno odlučio ne sudjelovati u svojoj obrani.

njezino ime, pod okolnostima utvrđenim Zakonom o kaznenom postupku. Zakonom je također propisano da je optuženik posljednja osoba koja se obraća sudu nakon usmenih izlaganja optužbe i obrane, a prije donošenja presude. Konačno, ako optuženik nije bio zadovoljan braniteljem imenovanim po službenoj dužnosti, mogao je zatražiti promjenu branitelja ako je za to imao opravdan razlog. Optuženik je također imao mogućnost imenovati odvjetnika po vlastitom izboru u kojeg ima povjerenja i s kojim se mogao složiti oko strategije obrane. Premda je optuženik u slučaju osude morao snositi troškove branitelja po službenoj dužnosti, mogao je zatražiti besplatnu pravnu pomoć ako nije bio u mogućnosti platiti te troškove. S tim u vezi, podnositelju zahtjeva naloženo je isplatiti relativno skroman iznos od 150 EUR za troškove branitelja imenovanog od strane suda, koji iznos podnositelj nikada nije isplatio. Dakle, unatoč činjenici da ga je morao zastupati drugi odvjetnik, podnositelj je na raspolaganju imao relativno širok opseg mogućnosti utjecaja na način na koji će se njegova obrana voditi i da aktivno sudjeluje u njoj.

Sud je zaključio da je osnovni cilj portugalske zakonske odredbe o obveznoj obrani u kaznenom postupku bio osigurati pravilnu primjenu prava i pošteno suđenje, uvažavajući pravo optuženika na jednakost oružja. Imajući u vidu slobodu procjene koju uživaju države članice u pogledu izbora sredstava kojima je osigurana obrana optuženika, Sud je utvrdio da su razlozi koje je Vlada dala za opravdanje ovakve mjere bili relevantni i dostatni.

Ispitujući poštenost postupka u cjelini, Sud je utvrdio da je podnositeljeva obrana tijekom istrage i rasprave pred sudom bila osigurana postavljanjem branitelja po službenoj dužnosti. Podnositelj nije prisustvovao raspravama kako bi iznio vlastitu verziju činjenica ili vlastito tumačenje relevantnih zakonskih odredbi, te je stoga svjesno i namjerno odlučio ne sudjelovati u svojoj obrani. Nije surađivao sa svojim braniteljem niti ga je pokušao uputiti i odrediti kako provesti obranu. Osim toga, nije osporavao radnje koje je poduzeo branitelj niti je imenovao drugog odvjetnika po vlastitom izboru s kojim se mogao dogovoriti o strategiji obrane. Sijedom navedenoga, podnositelj nije iznio nikakav valjani argument kojim bi dokazao da je kazneni postupak protiv njega bio nepošten, stoga je Sud utvrdio da nije bilo povrede prava na pošteno suđenje.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na pošteno suđenje*
- *pravo na obranu*
- *branitelj po službenoj dužnosti*
- *sudjelovanje optuženika u obrani*
- *jednakost oružja*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

PROMJENA SUDSKE PRAKSE VRHOVNOG SUDA NE PREDSTAVLJA POVREDU PRAVA NA PRISTUP SUDU

JUREŠA protiv HRVATSKE

---

zahtjev br. 24079/11
presuda Vijeća od 22. svibnja 2018.

❖ ČINJENICE

Podnositeljica zahtjeva, Ivana Jureša, hrvatska je državljanka i živi u Osijeku. U listopadu 2007. godine njezin srodnik je podnio tužbu pred Općinskim sudom u Zaboku u kojoj je tražio da se utvrdi njegovo vlasništvo jedne polovice imovine koju je podnositeljica naslijedila povodom smrti svoje bake. Vrijednost predmeta spora odredio je na 110.000 hrvatskih kuna. Općinski sud u Zaboku je usvojio njegov tužbeni zahtjev, a Županijski sud u Zlataru je odbio žalbu podnositeljice i potvrdio prvostupanjsku presudu. Podnositeljica je zatim podnijela reviziju Vrhovnom sudu Republike Hrvatske, koja je u svibnju 2010. proglašena nedopuštenim *ratione valoris* jer je vrijednost predmeta spora bila ispod praga od 100.001 kuna. Naime, Vrhovni sud je utvrdio da je tužba obuhvaćala dva odvojena zahtjeva, jedan koji se odnosi na utvrđivanje prava vlasništva i drugi koji se odnosi na izdavanje isprave kojom će se jamčiti mogućnost upisa vlasništva u zemljišnu knjigu (clausula intabulandi). Stoga je Vrhovni sud vrijednost predmeta spora podijelio na dva i utvrdio da vrijednost svakog pojedinog zahtjeva ne prelazi prag od 100.001,00 kn koji je potreban da bi revizija bila dopuštena. Ustavni sud je odbacio ustavnu tužbu podnositeljice u kojoj je tvrdila da se tužbeni zahtjev njezinog srodnika sastoji od dva neodvojiva aspekta i da je stoga rješenje Vrhovnog suda bilo proizvoljno te predstavlja povredu njezina prava na pošteno suđenje.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 6. stavak 1. Konvencije, podnositeljica je prigovorila da joj je onemogućen pristup Vrhovnom sudu Republike Hrvatske.

❖ ODLUKA SUDA

Sud je ponovio da pravo na pristup sudu zajmčeno člankom 6. stavak 1. Konvencije nije apsolutno, nego može biti podvrgnuto ograničenjima. Pri tome države ugovornice imaju određenu slobodu procjene u određivanju ograničenja pod uvjetom da ona ne umanjuju samu bit prava i da teže legitimnom cilju uz razuman odnos razmjernosti između upotrijebljenih sredstava i legitimnog cilja koji se ograničenjima nastoji postići.

U ovom predmetu ključno je pitanje kako je Vrhovni sud Republike Hrvatske primijenio članak 37. st. 2. Zakona o parničnom postupku, u kojem je izričito navedeno da se vrijednost predmeta spora tužbe u kojoj zahtjevi proizlaze iz raznih osnova određuje prema vrijednosti svakoga pojedinog zahtjeva.

U tom pogledu Sud je primijetio da je Vrhovni sud, u razdoblju kada je podnositeljica podnijela svoju reviziju, razmatrao tužbe za utvrđivanje prava vlasništva i izdavanje tabularne izjave kao jedan zahtjev. Međutim, od veljače 2010. Vrhovni sud je počeo mijenjati svoje tumačenje članka 37. stavka 2. Zakona o parničnom postupku, te je razmatrao tužbene zahtjeve za utvrđivanje prava vlasništva i izdavanje tabularne izjave kao dva zahtjeva. To tumačenje nastavilo se primjenjivati u praksi i nakon 10. svibnja 2010. Odluka Vrhovnog suda u predmetu podnositeljice zahtjeva stoga predstavlja promjenu sudske prakse, a ne različito tumačenje Vrhovnog suda koje bi mogao stvoriti pravnu nesigurnost. Domaći sudovi imaju diskrecijske ovlasti koje im omogućuju promjenu sudske prakse kada to nije proizvoljno ili očigledno nerazumno, osobito u državama kao što je Hrvatska, sa sustavom pisanog prava gdje sudovi u teoriji nisu vezani presedanima.

Odluka Vrhovnog suda u predmetu podnositeljice zahtjeva stoga predstavlja preokret sudske prakse, a ne različito tumačenje Vrhovnog suda koje bi mogao stvoriti pravnu nesigurnost.

Slijedom navedenog, Sud je utvrdio da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na pristup Vrhovnom sudu*
- *kriterij racione valoris*
- *tužba s više zahtjeva*
- *promjena sudske prakse*
- *pravna sigurnost*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

**ODBAČAJEM REVIZIJE PO KRITERIJU *RATIONE VALORIS* VRHOVNI
SUD REPUBLIKE HRVATSKE NIJE PODNOSITELJICI POVRIJEDIO
PRAVO NA PRISTUP SUDU**

ZUBAC protiv HRVATSKE

---

*zahtjev br. 40160/12
presuda Velikog vijeća od 5. travnja 2018.*

❖ **ČINJENICE**

Podnositeljica zahtjeva, Vesna Zubac, državljanka je Bosne i Hercegovine i živi u Bijeli (Crna Gora). U rujnu 1992. otac podnositeljice je sklopio ugovor o zamjeni kuće u Dubrovniku za kuću u Trebinju (Republika Srpska, Bosna i Hercegovina). Nakon njegove smrti, njegov sin i suprug podnositeljice podnijeli su tužbu Općinskom sudu u Dubrovniku u kolovozu 2002. godine, tražeći da se ugovor proglašni ništetnim na temelju toga što je potpisan pod prisilom za vrijeme rata u Hrvatskoj. Supruga podnositeljice zastupao je odvjetnik iz Crne Gore sve do veljače 2005. godine, kada je slučaj preuzeo odvjetnik iz Hrvatske. Ovaj odvjetnik je na ročištu u travnju 2005. godine, povećao vrijednost predmeta spora s 10.000 na 105.000 kuna. Općinski sud je odbio tužbu u rujnu 2005. godine, te naložio tužiteljima da tuženicima nadoknade parnični trošak u skladu s povećanom vrijednošću predmeta spora. Budući da je Županijski sudu u Dubrovniku odbio žalbu tužitelja, suprug podnositeljice je podnio reviziju Vrhovnom sudu Republike Hrvatske. Nakon što je njezin suprug preminuo, podnositeljica je preuzela postupak. U ožujku 2011. godine Vrhovni sud je odbacio reviziju navodeći da je vrijednost predmeta spora bila ispod zakonskog praga. Naime, Vrhovni sud je smatrao da je mjerodavna vrijednost predmeta spora bila vrijednost naznačena u tužbi (10.000 kuna), a ne ona koja je naznačena u kasnijoj fazi postupka (105.000 kuna). S obzirom da je minimalna vrijednost predmeta spora za podnošenje revizije bila 100.000 kuna, Vrhovni sud je odbacio reviziju kao nedopuštenu *ratione valoris*. Posebno je istaknuo da se, prema mjerodavnom domaćem pravu, vrijednost predmeta spora mogla mijenjati najkasnije na pripremnom ročištu ili na prvom ročištu za glavnu raspravu prije upuštanja u raspravljanje o glavnoj stvari. Međutim, tužitelj je povećao vrijednost predmeta spora tek u kasnijoj fazi postupka, kada više nije bilo moguće preinačiti tužbu. Ustavni sud je odbacio podnositeljičinu ustavnu tužbu u studenom 2011. godine.

Podnositeljica je bila vezana postupovnim odlukama svojeg supruga kada je preuzela postupak pred Vrhovnim sudom nakon njegove smrti, stoga će se u daljnjem tekstu koristiti izraz „podnositeljica zahtjeva“ u pogledu cjelokupnog domaćeg postupka.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 6. stavak 1. Konvencije, podnositeljica je prigovorila da joj je onemogućen pristup Vrhovnom sudu Republike Hrvatske.

U presudi od 11. listopada 2016. Vijeće Suda je, sa četiri glasa prema tri, utvrdio da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije, navodeći da je Vrhovni sud primijenio pravila koja se tiču zakonskog minimuma za podnošenje revizije na pretjerano formalan način, i da je to bilo u suprotnosti s općim načelom postupovne pravičnosti koja je svojstvena članku 6. Konvencije.

Dana 6. ožujka 2017. godine predmet je upućen Velikom Vijeću na zahtjev Vlade Republike Hrvatske.

❖ ODLUKA SUDA

Ograničenje pristupa podnositeljice zahtjeva Vrhovnom sudu Republike Hrvatske nije bilo rezultat nefleksibilnih postupovnih pravila. Naime, mjerodavnim domaćim pravom i praksom predviđena je mogućnost izmjene vrijednosti predmeta spora u ranijoj fazi parničnog postupka čime je omogućen pristup Vrhovnom sudu u slučaju promjene okolnosti predmeta. Osim toga, podnositeljica je imala priliku iskoristiti „izvanrednu“ reviziju što bi joj također omogućilo pristup Vrhovnom sudu, ali ona to nije učinila.

Glavna funkcija Vrhovnog suda, kao najvišeg suda u Hrvatskoj, je osigurati jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni. Ograničenje pristupa tom sudu postavljanjem zakonskog praga *ratione valoris* opravdano je legitimnim ciljem da se Vrhovni sud bavi samo važnijim pitanjima. Rješavanje nepravilnosti koje su počinili niži sudovi u određivanju vrijednosti spora, također je težilo legitimnom cilju, odnosno poštivanju vladavine prava i pravilnom djelovanju pravosudnog sustava.

*Glavna funkcija Vrhovnog suda, kao najvišeg suda u Hrvatskoj, je osigurati jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni. Ograničenje pristupa tom sudu postavljanjem zakonskog praga *ratione valoris* opravdano je legitimnim ciljem da se Vrhovni sud bavi samo važnijim pitanjima.*

Prilikom ispitivanja je li sloboda procjene države glede načina primjene mjerodavnih ograničenja *ratione valoris* u ovom predmetu prekoračena, Sud je uzeo u obzir tri kriterija: 1) predvidljivost ograničenja, 2) snošenje štetnih posljedica zbog propusta počinjenih tijekom postupka (je li podnositelju zahtjeva nametnu prekomjeran teret u odnosu na te greške), te 3) pitanje „pretjeranog formalizma“ u primjeni ograničenja.

Iz razloga navedenih u nastavku, Sud je utvrdio da granica procjene nije prekoračena.

Ad.1.) Sudska praksa Vrhovnog suda je dosljedna i jasna po pitanju nedopuštenosti revizije kada je vrijednost predmeta spora promijenjena u kasnijoj fazi postupka. To vrijedi neovisno o tome može li se greška u postupovnim koracima pripisati nižim sudovima ili stranci u postupku. Osim toga, zakonom je predviđeno da je, u slučaju promjene vrijednosti predmeta spora, potrebno donijeti zasebnu sudsku odluku. Slijedom navedenog, bez obzira što su nižestupanjski sudovi prihvatili višu vrijednost predmeta spora u ovom slučaju (barem u kontekstu utvrđivanja potrebne sudske pristojbe), jasno je da su podnositeljica i njezin odvjetnik morali znati da se, u nedostatku posebne odluke od strane prvostupanjskog suda, naknadna izmjena vrijednosti ne može uzeti u obzir u svrhu pristupa Vrhovnom sudu.

Ad.2.) Prema mišljenju Suda pogreške koje su podnositeljici onemogućile pristup Vrhovnom sudu mogle su se uglavnom i objektivno pripisati njoj samoj. Činjenica da je prvi punomoćnik, koji je naznačio neodgovarajuću vrijednost predmeta spora u tužbi, bio odvjetnik iz Crne Gore, a ne iz Hrvatske, bilo je isključivo pitanje podnositeljčinog slobodnog izbora punomoćnika. Jasno je da je mogla uzeti hrvatskog odvjetnika, što je kasnije i učinila. Nadalje, podnositeljica je imala mogućnost odrediti vrijednost predmeta spora u iznosu koji nije nužno odgovarao tržišnoj vrijednosti nekretnine, stoga se ne može pridati nikakva važnost tvrdnji podnositeljice da je došlo do nerazmjerne razlike između vrijednosti navedene u tužbi i stvarne vrijednosti predmetne nekretnine. Također, podnositeljica je mogla mijenjati vrijednost predmeta spora, koja je prvotno naznačena u tužbi, do upuštanja tuženika u raspravljanje o glavnoj stvari, ali to nije učinila iako ju je u tom trenutku zastupao hrvatski odvjetnik. Postupovni propust podnositeljice nije mogao biti opravdan kasnijim propustom dvaju nižih sudova jer bi to bilo u suprotnosti s načelom vladavine prava i zahtjevom savjesnog i pravilnog vođenja postupka i pažljive primjene mjerodavnih postupovnih pravila. Na kraju, podnositeljica nije mogla imati nikakva legitimna očekivanja koja proizlaze iz povećanih sudskih pristojbi koje je platila samo kao posljedicu vlastitog postupanja i čiji je povrat mogla zatražiti, ali nije iskoristila tu mogućnost.

U nedostatku bilo kakvog razloga da se dovodi u pitanje zakonom utvrđeni postupovni okvir o načinu na koji se vrijednost predmeta spora mora naznačiti, ne može se reći da je primjena obveznih odredaba u pitanju predstavljala pretjerani formalizam. Naprotiv, odlukom Vrhovnog suda osigurana je pravna sigurnost i pravilno djelovanje pravosudnog sustava.

Ad.3.) Glede kriterija pretjeranog formalizma, Sud je utvrdio da Vrhovni sud nije trebao biti vezan pogreškama nižih sudova prilikom odlučivanja hoće li nekome omogućiti pristup. U nedostatku bilo kakvog razloga da se dovodi u pitanje zakonom utvrđeni postupovni okvir o načinu na koji se vrijednost predmeta spora mora naznačiti, ne može se reći da je primjena obveznih odredaba u pitanju predstavljala pretjerani formalizam. Naprotiv, odlukom Vrhovnog suda osigurana je pravna sigurnost i pravilno djelovanje pravosudnog sustava. Vrhovni sud je

na taj način ponovno uspostavio vladavinu prava u vezi s postupovnim propustom podnositeljice i dva nižestupanjska suda o pitanju koje utječe na njegovu nadležnost. Budući da je vladavina prava temeljno načelo demokratske države i Konvencije, ne može se očekivati da će Vrhovni sud ignorirati ili zanemariti očite postupovne nepravilnosti.

Slijedom navedenog, nije bilo nerazmjernog ograničenja prava podnositelja na pristup sudu niti prekoračenja domaće slobode procjene, stoga nije došlo povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na pristup sudu*
- *vrijednost predmeta spora*
- *revizija*
- *ograničenje pristupa sudu*
- *pretjerani formalizam*
- *vladavina prava*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

NEMA KAZNE BEZ ZAKONA

ČLANAK 7.

1. Nitko ne može biti proglašen krivim za kazneno djelo počinjeno činom ili propustom koji, u času počinjenja, po unutarnjem ili po međunarodnom pravu nisu bili predviđeni kao kazneno djelo. Isto se tako ne može odrediti teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kad je kazneno djelo počinjeno.

2. Ovaj članak ne priječi suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe za neki čin ili propust koji je u času počinjenja predstavljao kazneno djelo u skladu s općim načelima prava priznatim od civiliziranih naroda.

PRISILNO ODUZIMANJE NEZAKONITO IZGRAĐENOG ZEMLJIŠTA NEOVISNO O UTVRĐENJU KAZNE NE ODGOVORNOSTI PODNOSITELJA PREDSTAVLJA POVREDU KONVENCIJE

G.I.E.M. S.R.L. I DRUGI protiv ITALIJE

---

*zahtjevi br. 1828/06, 34163/07 i 19029/11
presuda Velikog vijeća od 28. lipnja 2018.*

❖ **ČINJENICE**

Podnositelji zahtjeva su četiri trgovačka društva, G.I.E.M. S.r.l., Hotel Promotion Bureau S.r.l., R.I.T.A. Sarda S.r.l., Falgest S.r.l., te direktor jednog od navedenih društava, g. F. Gironda. Prema talijanskom Zakonu o gradnji, nezakonito građenje je predviđeno kao kazneno djelo te je kazneni sud dužan, bez obzira na to je li optuženik osuđen ili ne, oduzeti takvo zemljište i sve zgrade na njemu, čak i kada je u posjedu treće osobe (osim one koja je dokazano postupala u dobroj vjeri). U ovome predmetu, svim podnositeljima zahtjeva je oduzeto zemljište iako su kazneni postupci protiv njih obustavljeni zbog nastupa zastare te iako protiv trgovačkih društava podnositelja zahtjeva nisu poduzete nikakve pravne radnje. Neki od podnositelja su prigovorili da ni društvo ni direktori nisu bili procesuirani, drugi su prigovorili da je postupak pokrenut samo u odnosu na direktore društva, ali ne i na samo društvo, dok je g. Gironda prigovorio zastari kaznenog postupka.

❖ PRIGOVORI

Podnositelji zahtjeva su tvrdili da je došlo do povrede članka 6. stavka 1., članka 7., članak 13. te članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju, zbog oduzimanja njihove imovine. Pozivajući se na članak 6. stavak 2. Konvencije, g. Girona je tvrdio da je došlo do povrede presumpcije nevinosti.

❖ ODLUKA SUDA

Članak 7.

Glede primjenjivosti članka 7., Sud je ponovio svoje stajalište izraženo u predmetu [Sud Fondi srl i drugi protiv Italije](#), te je utvrdio da je članak 7. u ovom predmetu primjenjiv iako nije bilo kaznenog postupka u smislu članka 6. Konvencije. Naime, sporne mjere oduzimanja zemljišta mogu se smatrati "kaznama" sukladno članku 7. Konvencije, premda društva podnositelji i njihovi direktori nisu bili kazneno osuđeni. Prilikom utvrđivanja je li članak 7. Konvencije primjenjiv u ovom predmetu, Sud je ispitao predstavlja li mjera oduzimanja imovine „kaznu“ u smislu navedenog članka, pri čemu je primijenio sljedeće kriterije:

1. Je li oduzimanje zemljišta uslijedilo kao posljedica osude za kazeno djelo;
2. Klasifikacija mjere oduzimanja u nacionalnom pravu;
3. Priroda i svrha mjere oduzimanja;
4. Težina posljedica oduzimanja;
5. Postupak donošenja i izvršenja oduzimanja;

Ad.1. Sud općenito smatra da je ovo samo jedan od kriterija koje treba uzeti u obzir, te da nije odlučujući kada odlučuje o prirodi mjere. U ovom predmetu, Sud je zaključio da je oduzimanje nužno bilo povezano sa kaznenim djelom.

Ad.2. Mjere oduzimanja su bile propisane člankom 44. Zakona o gradnji pod naslovom „Kaznene sankcije“ iz čega proizlazi da je priroda i svrha ovih sankcija bila kaznena.

Sud je utvrdio da je člankom 7. Konvencije zabranjeno izricanje kaznenopravne sankcije pojedincu bez prethodnog utvrđivanja i proglašenja njegove osobne kaznene odgovornosti. U protivnom bi se prekršilo načelo pretpostavke nevinosti zajamčeno člankom 6. stavkom 2. Konvencije.

Ad.3. Sud smatra da su mjere imale za cilj kažnjavanje. Također, primijenjivale su se neovisno o postojanju stvarne štete ili posebnog rizika za okoliš, čak i u odsutnosti bilo kakve stvarne aktivnosti koja bi dovela do izmjene zemljišta.

Ad.4. Mjere oduzimanja su obuhvatile cjelokupno zemljište, dakle ne samo zemljišnu česticu na kojoj se nezakonito gradilo (ili je bila predviđena izgradnja) ili na kojoj je utvrđena zabranjena promjena uporabe, već i sve druge zemljišne čestice unutar te lokacije i to bez ikakve naknade.

Ad.5. Mjere oduzimanja su izricali kazneni sudovi čija uloga nije bila samo utvrditi je li izgradnja provedena bez građevinske dozvole, već i utvrditi je li izgradnja bila kompatibilna sa svim ostalim propisima o planiranju. Drugim riječima, kazneni sudovi su postupali neovisno o upravnom tijelu, čije su stajalište mogli i zanemariti.

U odnosu na osnovanost, Sud je ponovio svoja utvrđenja iz presude [Varvara protiv Italije](#), u kojoj je utvrdio da je člankom 7. Konvencije zabranjeno izricanje kaznenopravne sankcije pojedincu bez prethodnog utvrđivanja i proglašenja njegove osobne kaznene odgovornosti. U protivnom bi se prekršilo načelo pretpostavke nevinosti zajamčeno člankom 6. stavkom 2. Konvencije. Države su u načelu slobodne kažnjavati objektivnu činjenicu kao takvu, bez obzira na to je li ista posljedica namjere ili nepažnje, pod uvjetom da pojedinac ima mogućnost obraniti se od optužbi. Sankcije oduzimanja zemljišta zbog nezakonite gradnje ne moraju nužno biti posljedica osuđujućih presuda kaznenih sudova. Primjenjivost članka 7. ne zahtjeva kriminalizaciju postupaka koji, po diskrecijskoj ocjeni država, nisu strogo obuhvaćeni kaznenim zakonom. Dovoljno je da kaznena odgovornost bude u skladu s jamstavima iz članka 7. i da proistječe iz postupaka koji su u skladu s člankom 6. Konvencije.

Imajući u vidu načelo da pojedinac ne može biti kažnjen za djelo za koje je drugi kazneno odgovoran, konfiskacija koja je primijenjena u ovome predmetu prema pojedincima ili pravnim osobama koji nisu bili stranke u postupku, nije bila u skladu s člankom 7. Konvencije.

U konkretnom slučaju, Sud je morao utvrditi jesu li sporne mjere oduzimanja zemljišta zahtijevale formalno utvrđenje kaznene odgovornosti podnositelja zahtjeva. S obzirom da podnositelji trgovačka društva nisu bili kazneno progonjeni, ovo pitanje postavljeno je samo u odnosu na g. Gironda. Sud je uzeo u obzir važnost očuvanja vladavine prava u demokratskom društvu i povjerenja javnosti u pravosudni sustav te cilj i svrhu pravila koje primjenjuju talijanski sudovi. Mjerodavno talijansko zakonodavstvo nastojalo je spriječiti nekažnjavanje koje bi proizašlo iz situacije u kojoj su, zbog složenosti prijestupa i relativno kratkih zastarnih rokova, počinitelji takvih djela sustavno izbjegavali procesuiranje i posljedice svog nezakonitog postupanja. U slučajevima kada su domaći sudovi utvrdili da su ispunjeni svi elementi kaznenog djela nezakonitog građenja (kao u slučaju g. Gironda), i pod uvjetom da su poštivali prava obrane, iako su u konačnici obustavili kazneni postupak isključivo zbog nastupa zastare, ta su se utvrđenja mogla smatrati "osudom" u smislu članka 7. koji u takvim slučajevima neće biti povrijeđen. U odnosu na mjere oduzimanja izrečene trgovačkim društvima podnositelja zahtjeva, koje nisu bile stranke u postupku, imajući u vidu načelo da pojedinac ne može biti kažnjen za djelo za koje je drugi kazneno odgovoran, oduzimanje koje je primijenjeno nije bilo u skladu s člankom 7. Konvencije. Naime, talijanski zakon koji je bio na snazi u relevantno vrijeme, nije predviđao kaznenu odgovornost pravnih osoba, te društva s ograničenom odgovornošću nisu mogla biti "stranke" u kaznenom postupku unatoč postojanju vlastite pravne

osobnosti. Stoga su podnositelji zahtjeva u tim postupcima imali položaj "treće strane", iako su djela i odgovornost njihovih pravnih zastupnika bila su pripisana izravno njima.

Slijedom navedenoga došlo je do povrede članka 7. Konvencije u odnosu na tvrtke podnositelje zahtjeva, a u odnosu na g. Gironda nije bilo povrede.

Članak 1. Protokola br. 1

Sud je, pozivajući se na predmet [*Sud fondi S.r.l. i drugi protiv Italije*](#), smatrao da je u ovom predmetu primjenjiv stavak 2. članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju. Međutim, smatrao je da nije nužno odlučiti je li utvrđena povreda članka 7. Konvencije automatski značila da izrečene mjere oduzimanja nisu imale pravnu osnovu u nacionalnom pravu te da su stoga u suprotnosti s člankom 1. Protokolom 1., a cijeneći svoja utvrđenja o tome jesu li izrečene mjere imale legitiman cilj i jesu li bile razmjerne.

Ispitujući podatke koje su dostavile stranke u postupku, Sud je zaključio da je upitno jesu li izrečene mjere oduzimanja uistinu imale za cilj zaštitu okoliša, a kako je to Vlada tvrdila. U odnosu na razmjernost mjera, članak 1. Protokola 1. zahtjeva da kod svakog miješanja u pravo postoji razuman odnos razmjernosti između primijenjenih sredstava i cilja koji se želi postići. Je li primijenjena mjera oduzimanja bila razmjerna, procjenjuje se u svjetlu brojnih čimbenika, npr. mogućnost korištenja drugih, manje restriktivnih mjera kao što je rušenje građevina koje nisu bile u skladu s propisima ili poništenje razvojnog plana; ograničenje sankcije ovisno o tome utječe li i na izgrađeno i neizgrađeno zemljište, pa čak i na područja koja pripadaju trećim stranama; uzimanje u obzir stupnja krivnje ili nepažnje počinitelja i odnosa između njihovog ponašanja i predmetnog kaznenog djela. Osim toga, moraju postojati određena postupovna jamstva koja pružaju pojedincu mogućnost raspravljanja o predmetu u kontradiktornim postupcima koji poštuju načelo jednakosti oružja.

Automatska primjena sankcije oduzimanja zemljišta (osim u slučaju *bona fide* trećih osoba) očigledno nije odgovarala ovim načelima. Domaći sudovi nisu imali mogućnost utvrditi koji su instrumenti bili najadekvatniji u odnosu na specifične okolnosti predmeta niti su imali mogućnost odvagati interese legitimnog cilja u odnosu na interese onih koji su pogođeni sankcijom. S obzirom da podnositelji zahtjeva nisu bili stranke u postupku, nijedno od gore navedenih postupovnih jamstava nije im bilo na raspolaganju.

Slijedom navedenoga, došlo je do povrede članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju u odnosu na sve podnositelje zahtjeva.

Članak 6. stavak 2. Konvencije

Peti podnositelj zahtjeva, g. Gironda, proglašen je krivim unatoč činjenici da je nastupila zastara kaznenog progona predmetnog kaznenog djela, što je predstavljalo povredu presumpcije nevinosti. Stoga je došlo do povrede članka 6. stavka 2. Konvencije u odnosu na g. Gironda.

❖ PRAVEDNA NAKNADA

Imajući u vidu mogućnost postizanja sporazuma između tužene države i podnositelja zahtjeva, Sud je odlučio ostaviti otvorenim pitanje pravedne naknade.

KLJUČNE RIJEČI

- *nema kazne bez zakona*
- *nezakonito građenje*
- *konfiskacija*
- *presumpcija nevinosti*
- *kaznena odgovornost*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

PRAVO NA POŠTIVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA

ČLANAK 8.

1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

PRIKUPLJANJEM PODATAKA O PODNOSITELJEVOJ MREŽNOJ AKTIVNOSTI BEZ SUDSKOG NALOGA, POVRIJEĐENO JE NJEGOVO PRAVO NA PRIVATNI ŽIVOT

BENEDIK protiv SLOVENIJE

*zahtjev br. 62357/14
presuda Vijeća od 24. travnja 2018.*

❖ **ČINJENICE**

Podnositelj zahtjeva, Igor Benedik, slovenski je državljanin i živi u Kranju. Slovenska policija je od svojih švicarskih kolega dobila informacije o dinamičkoj adresi internetskog protokola (IP adresa) koja se koristila za razmjenu datoteka s dječjom pornografijom na web stranici za razmjenu datoteka peer-to-peer. Oslanjajući se na odredbu Zakona o kaznenom postupku kojom je propisana mogućnost dobivanja informacija o korisniku određenog sredstva elektroničke komunikacije, slovenska policija je bez sudske naloga od davatelja internetskih usluga zatražila podatke o korisniku kojemu je dodijeljena predmetna dinamička IP adresa. Davatelj internetskih usluga je dao ime i adresu pretplatnika internetske usluge povezane s tom IP adresom. Nakon toga, policija je pribavila sudski nalog zahtijevajući od davatelja internetskih usluga osobne podatke i podatke o prometu povezane s predmetnom IP adresom. Zatim je sud nalogom odredio pretragu doma podnositelja te su mu oduzeta računala koja su sadržavala dječju pornografiju. Podnositelj je negirao počinjenje bilo kakvog kaznenog djela i tvrdio je da nije znao što se nalazi u spornim datotekama. Nakon prevedene istrage podnositelj je osuđen za kazneno djelo prikazivanja, proizvodnje, posjedovanja ili distribucije dječje pornografije. Bezuspješno se žalio pred domaćim sudovima navodeći da se privatnost dopisivanja i drugih

sredstava za komunikaciju može obustaviti samo na temelju sudske odluke pa se stoga svaka nezakonito dobivena informacija treba isključiti kao dokaz. Ustavni sud je istaknuo da su podaci o identitetu korisnika IP adrese Ustavom zaštićeni kao privatni. Međutim, podnositelj ni na koji način nije sakrio IP adresu preko koje je pristupio Internetu, stoga se svjesno izložio javnosti i odrekao legitimnog očekivanja zaštite privatnosti. Kao rezultat toga, nije bilo potrebe za pribavljanjem sudskog naloga.

❖ **PRIGOVORI**

Podnositelj je prigovorio da je policija pribavila podatke povezane s njegovom dinamičkom IP adresom na arbitraran način, bez sudskog naloga, i tako povrijedila njegovo pravo zajamčeno člankom 8. Konvencije.

❖ **ODLUKA SUDA**

Informacije o pretplatnicima povezane s određenom dinamičkom IP adresom načelno predstavljaju osobne podatke jer nisu javno dostupne i stoga se ne mogu usporediti s informacijama koje se npr. nalaze u tradicionalnom telefonskom imeniku ili evidenciji registriranih vozila. Da bi se identificirao pretplatnik kojemu je dodijeljena određena dinamička IP adresa, davatelj internetskih usluga mora pristupiti pohranjenim podacima vezanim za određene telekomunikacijske aktivnosti. U konkretnom slučaju, jedina svrha dobivanja podataka o pretplatniku bila je identificiranje određene osobe iza dinamičke IP adrese. Dakle, informacija koju je policija tražila (ime i adresa pretplatnika), bila je neodvojivo povezana s njegovom mrežnom aktivnošću, odnosno njegovim osobnim podacima. Zaključiti drukčije značilo bi uskratiti potrebnu zaštitu informacijama o mrežnim aktivnostima pojedinca koje uključuju osjetljive pojedinosti o njegovim interesima, uvjerenjima i intimnom životu.

Podnositelj zahtjeva koristio se internetskim uslugama putem privatnog računala u svome domu, a njegovu mrežnu aktivnost pratila je policija. Činjenica da nije bio osobni pretplatnik internetske usluge nije bilo od utjecaja na njegova očekivanja o zaštiti privatnosti, koja je neposredno ugrožena nakon što su otkriveni podaci koji se odnose na njegovo privatno korištenje Interneta.

Bez obzira što je web stranica za razmjenu datoteka bila javno dostupna, podnositelj zahtjeva je legitimno očekivao da će njegova aktivnost ostati privatna i da njegov identitet neće biti otkriven. Činjenica da nije sakrio svoju dinamičku IP adresu nije mogla biti presudna u procjeni jesu li njegova očekivanja o privatnosti bila razumna. Pri takvoj procjeni, važan čimbenik koji treba uzeti u obzir jest aspekt anonimnosti. U podnositeljevu slučaju nije utvrđeno da je ikad otkrio svoj identitet u vezi s predmetnom mrežnom aktivnosti niti da ga je primjerice bilo moguće identificirati na web stranici za dijeljenje datoteka putem računa ili kontakt podataka.

Mrežna aktivnost podnositelja zahtjeva stoga je uključivala visok stupanj anonimnosti, što potvrđuje činjenica da je koristio dinamičku IP adresu koja se, čak i ako je vidljiva drugim korisnicima mreže, nije mogla povezati s određenim računalom bez provjere podataka od strane davatelja internetskih usluga po zahtjevu policije. Osim toga, slovenski Ustav jamči privatnost dopisivanja i komunikacije i zahtijeva da se bilo kakvo miješanje u ovo pravo temelji na sudskom nalogu. Stoga je očekivanje podnositelja zahtjeva vezano za privatnost njegove mrežne aktivnosti bilo opravdano i razumno te ulazi u opseg pojma "privatni život" sukladno članku 8. Konvencije.

Zahtjev koji je policija podnijela davatelju internetskih usluga bez sudskog naloga, te naknadna upotreba dobivenih podataka o pretplatniku radi identifikacije podnositelja zahtjeva, predstavljaju miješanje u njegovo pravo iz članka 8. Konvencije. Ove policijske mjere imale su određenu osnovu u domaćem zakonu. Međutim, s obzirom da relevantno zakonodavstvo nije predviđalo adekvatnu razinu zaštite privatnosti, Sud se u ovom predmetu oslonio na tumačenje Ustavnog suda, prema kojemu je otkrivanje identiteta pojedinca i podataka o prometu načelno zahtijevalo sudski nalog. Glede stajališta Ustavnog suda da se podnositelj zahtjeva odrekao legitimnog očekivanja zaštite privatnosti jer nije sakrio IP adresu putem koje je pristupio Internetu, Sud je smatrao da isto nije usklađeno s opsegom prava na privatnost sukladno Konvenciji. Stoga je utvrdio da je bilo nužno zatražiti sudski nalog za odbivanje ovih podataka i da ništa u domaćem pravu nije spriječavalo policiju da ga dobije.

Informacija koju je policija tražila (ime i adresa pretplatnika), bila je neodvojivo povezana s njegovom mrežnom aktivnošću, odnosno njegovim osobnim podacima. Zaključiti drukčije značilo bi uskratiti potrebnu zaštitu informacijama o mrežnim aktivnostima pojedinca koje uključuju osjetljive pojedinosti o njegovim interesima, uvjerenjima i intimnom životu.

Odredbe Zakona o kaznenom postupku koje se odnose na davanje informacija o vlasniku ili korisniku određenog sredstva elektroničke komunikacije nisu sadržavale specifična pravila o povezanosti između dinamičke IP adrese i podataka o pretplatnicima. Povrh toga, ove odredbe nisu ponudile gotovo nikakvu zaštitu od proizvoljnih uplitanja. Naime, u relevantno vrijeme nije bilo propisa koji bi regulirali uvjete za čuvanje tako dobivenih podataka, kao niti mjera zaštite od zlouporabe tih podataka od strane državnih službenika. Nadalje, nije postojalo neovisno tijelo koje bi nadziralo korištenje ovih policijskih ovlasti. U svakom slučaju, zakon na kojemu je sporna mjera utemeljena i način na koji su ga primijenili domaći sudovi bili su nejasni i nisu pružali dostatne mjere zaštite od samovoljnog miješanja. Uplitanje u pravo podnositelja zahtjeva na poštivanje njegovog privatnog života nije bilo u skladu sa zakonom, stoga je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

❖ **PRAVEDNA NAKNADA**

3.522,00 eura na ime troškova i izdataka

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na privatni život*
- *zaštita privatnosti na Internetu*
- *dječja pornografija*
- *dinamička IP adresa*

Službeni tekst presuda pogledajte [ovdje](#).

PRITVARENJE OBITELJI U CENTRU ZA STRANCE U TRAJANJU OD GOTOVO ŠEST MJESECI BILO JE PROTIVNO NJIHOVOM PRAVU NA OBITELJSKI ŽIVOT

BISTIEVA I DRUGI protiv POLJSKE

*zahtjev br. 75157/14
presuda od 10. travnja 2018.*

❖ ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su gđa Zita Bistieva i njezino troje malodobne djece. Prva podnositeljica je sa svojom suprugom i dvoje starije djece stigla u Poljsku 2012. godine gdje je su zatražili azil. Nakon što im je zahtjev odbijen naloženo je njihovo protjerivanje iz Poljske. Obitelj je zatim pobjegla u Njemačku gdje je prva podnositeljica rodila treće dijete. S obzirom na obveze prema Uredbi Vijeća (EZ-a) br. 343/2003 ("Uredba o Dublinu II") poljske su vlasti preuzele nadležnost nad slučajem obitelji pa je prva podnositeljica zajedno sa svoje troje djece dovedena u Poljsku, dok je suprug zbog zdravstvenih razloga ostao u Njemačkoj. Podnositelji su zatim smješteni u centar za stance u Kętrzynu. Opći uvjeti života u ovom centru ocijenjeni su dobrim. Iz izvješća Helsinškog odbora za ljudska prava proizlazi da je svaka obitelj imala svoju sobu opremljenu osnovnim namještajem. Migranti su imali neograničen pristup zajedničkim prostorijama u zgradi, uključujući blagovaonicu, brojne čajne kuhinje, praonice rublja i dnevne sobe (opremljene televizorom, igrama na ploči, video igrama i igračkama, malom teretanom i knjižnicom). Imali su pristup otvorenim rekreacijskim terenima za odrasle i djecu, a osigurana im je i adekvatna medicinska skrb te obrazovanje.

Za vrijeme boravka u centru za strance prva podnositeljica je tvrdila da su ih poljske vlasti neopravdano zadržale i da nisu uzele u obzir činjenicu da je njihov suprug i otac ostao u Njemačkoj. Podnijela je zahtjev za azil te je zatražila odgodu provođenja odluke o protjerivanju iz 2013. godine. Guverner Warmińsko-Mazurski isključio je najmlađe dijete iz odluke o protjerivanju jer je dijete rođeno kasnije u Njemačkoj i njegova prisutnost u Poljskoj, za razliku od ostatka obitelji, nije bila nezakonita. Domaći sudovi su odbili zahtjev za azil prve podnositeljice te su potvrdili odluku o protjerivanju iz 2013., a zadržavanje u centru za strance opravdali su činjenicom da se radilo o ilegalnim imigrantima koji su nezakonito prešli granicu i za koje je postojala opasnost od bijega. Prva podnositeljica je zatim ponovno podnijela zahtjev za azil i zahtjev za odgodu provedbe odluke o protjerivanju iz 2013., pozivajući se na odluku guvernera koji je odbio narediti protjerivanje najmlađeg djeteta. Napomenula je da je Vijeće za izbjeglice odobrilo status izbjeglice njezinom ocu, majci, braći i sestrama. Šef ureda za strance odlučio je privremeno obustaviti izvršenje odluke o protjerivanju iz 2013. zbog novonastalih okolnosti. Podnositeljima je produljen administrativni pritvor sve do donošenja nove odluke. Glede zadržavanja najmlađeg djeteta koje nije bilo obuhvaćeno odlukom o protjerivanju, domaći sudovi su tvrdili da bi odvajanje djeteta od majke bilo suprotno njegovom najboljem interesu. Podnositelji su pušteni iz pritvora 29. lipnja 2014. nakon čega su otišli u Njemačku i

Sud smatra da se djetetov najbolji interes ne može ograničiti samo na držanje obitelji zajedno. Vlasti moraju poduzeti sve potrebne mjere kako bi se što više ograničilo pritvaranje obitelji u

trenutno žive u Herneu. Postupak povodom zahtjeva za azil je obustavljen. Podnositelji nisu podnijeli tužbu za naknadu štete zbog neopravdanog pritvora u centru za strance.

❖ **PRIGOVORI**

Pozivajući se na članak 5. stavke 1. i 4. Konvencije, podnositelji zahtjeva su prigovorili da njihov administrativni pritvor nije bio opravdan. Također su tvrdili da je najmlađe dijete lišeno sudske kontrole administrativnog pritvora u centru za strance jer je njegova situacija bila povezana s imigrantskim statusom majke. Pozivajući se na članak 8. Konvencije podnositelji su prigovorili da njihovo zadržavanje u administrativnom pritvoru nije bilo nužno u odnosu na cilj kojem se težilo te da je predstavljao nerazmjerno miješanje u njihovo pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života.

❖ **ODLUKA SUDA**

Članak 5.

Prigovori na temelju članka 5. stavaka 1. i 4. Konvencije odbijeni su sukladno članku 35. stavku 1. i 4. Konvencije zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava. Naime, poljskim Zakonom o strancima propisan je pravni lijek kojim stranac godinu dana nakon puštanja ima pravo tražiti naknadu zbog neopravdanog zadržavanja u centru za strance. Podnositelji zahtjeva nisu iskoristili ovaj pravni lijek navodeći da se isti ne može smatrati djelotvornim u nedostatku primjera domaće sudske prakse. Sud je naglasio da bi prihvaćanje takvog obrazloženja značilo da bi se svi pravni lijekovi koji se nisu dovoljno dugo mogli koristiti pred domaćim sudovima automatski proglašavali nedjelotvornima, što bi obeshrabrilo podnositelje zahtjeva u korištenju tih sredstava. Takav pristup bi bio suprotan načelu supsidijarnosti.

Članak 8.

Iako se prva podnositeljica nije odvajala od svoje djece činjenica da su bili pritvoreni u centru za strance gotovo šest mjeseci može se smatrati miješanjem u njihovo pravo na obiteljski život. Takvo miješanje podrazumijeva povredu članka 8. Konvencije, osim ako se ne može opravdati nekim od razloga navedenim u stavku 2. tog članka, tj. ako je miješanje "u skladu sa zakonom", ako slijedi jedan ili više ciljeva navedenih u tom stavku te ako je "nužno u demokratskom društvu".

Pravna osnova za administrativni pritvor podnositelja zahtjeva bile su relevantne odredbe Zakona o strancima iz 2003. i 2013. godine. Pritvor je određen s ciljem prevencije ilegalne imigracije i provedbe odluke o protjerivanju. Slijedom navedenog, miješanje je slijedilo legitiman cilj u smislu članka 8. stavka 2. Konvencije.

Vlasti su dužne postići ravnotežu između suprotstavljenih interesa pojedinca i društva. U konkretnom slučaju mjera zadržavanja u centru za strance morala je biti razmjerna cilju koju su vlasti tom mjerom željele postići, a to je izvršenje odluke o protjerivanje podnositelja zahtjeva iz zemlje. Iz sudske prakse Suda razvidno je da, kada se radi o obiteljima, vlasti moraju uzeti u obzir djetetov najbolji interes. Zaštita djetetovog najboljeg interesa uključuje držanje obitelji zajedno u najvećoj mogućoj mjeri te određivanje mjere pritvaranja maloljetnika samo ako ne postoje druge alternativne mjere. Iako je Helsinški odbor za ljudska prava u ovome predmetu izdao relativno pozitivnu ocjenu životnih uvjeta u centru za strance u Kętrzynu, Sud nije mogao zanemariti činjenicu da je centar imao mnoge značajke zatvorske ustanove. Sud smatra da se djetetov najbolji interes ne može ograničiti samo na držanje obitelji zajedno. Vlasti moraju poduzeti sve potrebne mjere kako bi se što više ograničilo pritvaranje obitelji u pratnji djece. U tom kontekstu, Sud nije uvjeren da su poljske vlasti odredile administrativni pritvor obitelji kao krajnju mjeru. Administrativni pritvor podnositelja zahtjeva trajao je pet mjeseci i dvadeset dana, u kojem razdoblju su poljske vlasti ispitale tri žalbe i dva zahtjeva za azil. Sud je zaključio da je pritvaranje maloljetnika zahtijevalo veću brzinu i marljivost od strane vlasti. Prema tome, Sud smatra da, čak i u kontekstu rizika od bijega, vlasti nisu dale dovoljno opravdane razloge za pritvor u trajanju od pet mjeseci i dvadeset dana, a kao rezultat toga došlo je do povrede članka 8. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na obiteljski život*
- *ilegalni migranti*
- *administrativni pritvor*
- *najbolji interes djeteta*

Službeni tekst presuda pogledajte [ovdje](#).

SLOBODA IZRAŽAVANJA

ČLANAK 10.

1. Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj članak ne sprječava države da podvrgnu režimu dozvola ustanove koje obavljaju djelatnosti radija ili televizije te kinematografsku djelatnost.

2. Kako ostvarivanje tih sloboda obuhvaća dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni radi interesa državne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti ili javnog reda i mira, radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala, radi zaštite ugleda ili prava drugih, radi sprječavanja odavanja povjerljivih informacija ili radi očuvanja autoriteta i nepristranosti sudbene vlasti.

KAŽNJAVANJE SVEUČILIŠNOG PROFESORA RADI SUDJELOVANJA U TELEVIZIJSKOJ EMISIJI PREDSTAVLJA POVREDU PRAVA NA SLOBODU IZRAŽAVANJA

KULA protiv TURSKE

---

*zahtjev br. 20233/06
presuda Vijeća od 19. lipnja 2018.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva, profesor je njemačkog jezika na sveučilištu Mersin u Turskoj. Pozvan je sudjelovati u televizijskoj emisiji u Istanbulu na temu „Kulturna struktura Europske Unije i tradicionalna struktura Turske – Uspoređivanje identiteta i načina ponašanja – Mogući problemi i predložena rješenja“. Podnositelj je o tome obavijestio svoje nadređene, međutim ravnatelj odjela za prevođenje izrazio je sumnju u podnositeljevu kompetenciju da sudjeluje u emisiji takve vrste s obzirom na njegovo zanimanje profesora njemačkog jezika. Stoga je dekan Fakulteta odlučio da je podnositeljevo sudjelovanje u TV programu neprikladno. Nakon što je obaviješten o toj odluci, podnositelj je ipak gostovao u navedenoj emisiji. Dva tjedna kasnije, odmah nakon međunarodne konferencije u Istanbulu kojoj je bio ovlašten prisustvovati, podnositelj je ponovno govorio u istoj televizijskoj emisiji, ovoga puta bez prethodnog obavješćivanja svojih nadređenih. Protiv podnositelja je pokrenut stegovni postupak. Stegovni odbor je istaknuo da je sudjelovanje u TV programu ove vrste moralo biti podvrgnuto nekom

obliku provjere čak i u slučaju sveučilišnog profesora. Podnositelju je izrečena opomena, a formalna osnova za izricanje ove upravne sankcije bila je kršenje zakonske zabrane napuštanja prebivališta bez odobrenja nadređenih. Podnositelj je uložio žalbu upravnim sudovima, ali je njegova žalba odbijena.

❖ **PRIGOVORI**

Pozivajući se na članak 9. i članak 10. Konvencije, podnositelj je prigovorio stegovnoj sankciji koja mu je izrečena zbog sudjelovanja na televizijskom programu izvan mjesta prebivališta bez odobrenja sveučilišta. Ne navodeći niti jedan članak posebno, podnositelj je tvrdio da mu je povrijeđeno pravo na poštivanje privatnog života. Također je prigovorio povredi članaka 6., 7., 13. i 14. Konvencije.

❖ **ODLUKA SUDA**

Sud je na temelju niza čimbenika utvrdio da je, iza formalne osnove, pravi razlog sankcioniranja podnositelja bilo njegovo neautorizirano sudjelovanje u predmetnom TV programu. Niti podnositelj niti Sveučilište nikad nisu stvarno razmatrali predmet iz kuta podnositeljevog "napuštanja" mjesta prebivališta. Stoga je glavno pitanje u ovome predmetu bilo pravo na slobodu izražavanja podnositelja kao sveučilišnog profesora. To se pitanje neosporno odnosilo na njegovu akademsku slobodu koja uključuje slobodu izražavanja i djelovanja, slobodu davanja informacija i slobodu provođenja istraživanja i distribucije znanja i istine bez ograničenja. Sankcija koja je nametnuta, premda minimalna, mogla je imati utjecaja na podnositeljevu slobodu izražavanja, te imati obeshrabrujući učinak.

Nadalje, Sud je utvrdio da miješanje, iako propisano zakonom, nije bilo popraćeno potrebnim jamstvima kako bi se smatralo nužnim u demokratskom društvu. Domaća tijela niti u jednom trenutku nisu obrazložila zašto je sudjelovanje podnositelja zahtjeva u programu bilo neprimjereno. Dekan fakulteta nije dao razloge za svoju odluku da odbije podnositeljev zahtjev za sudjelovanje u televizijskoj emisiji. Kada je podnositelj zatražio objašnjenje te odluke, dekan je

akademске slobode uključuju slobodu izražavanja i djelovanja, slobodu davanja informacija i slobodu provođenja istraživanja i distribucije znanja i istine bez ograničenja.

samo uputio na sumnju koju je izrazio ravnatelj odjela za prevođenje o kompetenciji podnositelja da sudjeluje u predmetnom televizijskom programu. Jedino obrazloženje za izrečenu stegovnu sankciju bilo je upućivanje na zakonsku odredbu u vezi neovlaštenog odlaska podnositelja zahtjeva iz njegovog mjesta prebivališta, bez ikakvih dodatnih informacija o odlučnim činjenicama. U svojim odlukama sveučilišne vlasti ni u jednom trenutku nisu tvrdile

da je neovlašteni odlazak podnositelja zahtjeva poremetio rad sveučilišta, da je podnositelj napustio svoje dužnosti kao sveučilišni profesor kako bi gostovao u navedenom TV programu, niti da je, sudjelovanjem u istom, postupao ili govorio na način koji je štetio ugledu sveučilišta.

Nadalje, naknadne sudske odluke nisu bile utemeljene na "relevantnim i dostatnim" razlozima za utvrđivanje je li izrečena sankcija bila neophodna za cilj koji se htio postići. Domaći sudovi se uopće nisu osvrnuli na akademske slobode na koje se podnositelj izričito pozivao u svojim žalbama. Upravni sud i Visoki upravni sud koji je potvrdio prvostupanjsku presudu, trebali su provesti širu procjenu od pukog formalnog preispitivanja zakonitosti prema stegovnim propisima na koje se pozivalo sveučilište. Domaći sudovi nisu obavili svoju zadaću, s jedne strane, uravnoteženja različitih interesa i, s druge strane, sprječavanja prekoračenja ovlasti od strane sveučilišta.

Slijedom navedenoga, došlo je do povrede članka 10. Konvencije.

❖ **PRAVEDNA NAKNADA**

1.500 EUR na ime neimovinske štete.

KLJUČNE RIJEČI

- *sloboda izražavanje*
- *akademske slobode*
- *opravdanost stegovne sankcije*
- *nužnost u demokratskom društvu*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

PREKOMJERNA KAZNA RADI KOMENTIRANJA SUKOB U ČEČENIJI DOVELA JE DO POVREDE PODNOSITELJEVOG PRAVA NA SLOBODU IZRAŽAVANJA

STOMAKHIN protiv RUSIJE

---

*zahtjev br. 52273/07
presuda Vijeća od 9. svibnja 2018.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva, ruski državljanin Boris Vladimirovich Stomakhin, novinar je i građanski aktivist. U razdoblju od 2000. do 2004. godine bio je urednik, izdavač i distributer mjesečnog biltena koji se uglavnom bavio sukobom u Čečeniji. Godine 2006. osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od pet godina te mu je izrečena trogodišnja zabrana obavljanja novinarske djelatnosti, zbog izjava danih u navedenom biltenu koje su pozivale na nasilje i ekstremističke aktivnosti te poticale na mržnju i neprijateljstvo na etničkoj, vjerskoj i društvenoj osnovi suprotno Zakonu o suzbijanju ekstremizma. Presuda je potvrđena u drugostupanjskom postupku. Domaći sudovi su tvrdili da je podnositelj svojim istupom poticao ekstremizam te opravdavao i veličao čečenska djela terorizma. Osim toga, tvrdili su da je pozivao na nasilje protiv ruskog naroda i ponižavao pravoslavne vjernike. Podnositelj je istaknuo da je on samostalno tiskao sporne biltenne i da ih nije distribuirao. Naglasio je da je samo izrazio svoje mišljenje o političkim događajima u Rusiji, posebice sukobu u Čečeniji, te da nije podržavao ekstremizam.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na članke 10., 11. i 6. Konvencije, podnositelj zahtjeva je prigovorio da su ga ruske vlasti neopravdano osudile zbog stajališta izraženih u biltenima te da je suđenje protiv njega bilo nepošteno.

❖ ODLUKA SUDA

Sud je prvo utvrdio da među strankama nije sporno da kaznena osuda podnositelja predstavlja miješanje u njegovo pravo na slobodu izražavanja. Nadalje, utvrdio je da je miješanje u pravo bilo predviđeno zakonom budući da se osuda temeljila na ruskom kaznenom zakonu. Osuda podnositelja zahtjeva slijedila je nekoliko legitimnih ciljeva: zaštitu prava drugih (skupine poput ruskog naroda, pravoslavnih vjernika, ruskih vojnika i policajaca), zaštitu državne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti, javnog reda i mira te sprječavanja nereda ili zločina.

Kada se za određeni govor tvrdi da izaziva ili opravdava nasilje, mržnju ili netrpeljivost treba se razmotriti kontekst u kojem je objavljen, njegova priroda i sadržaj, potencijal da dovede do štetnih posljedica te obrazloženje koje su dali domaći sudovi ([Perinçek protiv Švicarske](#)).

Sporne izjave podnositelja zahtjeva bile su dio rasprave o pitanju općeg i javnog interesa - sukobu u Čečeniji. Izjave su dane u kontekstu separatističkih tendencija u regiji koje su dovele do ozbiljnih sukoba između ruskih saveznih oružanih i sigurnosnih snaga i čečenskih pobunjenika, što je rezultiralo gubitkom brojnih života i terorističkim napadima u drugim regijama Rusije.

Sud je zaključio da se sporne izjave mogu podijeliti u tri skupine.

Prva skupina izjava poticala je, opravdavala te veličala terorizam i nasilje, s namjerom romantiziranja i idealizacije pokreta čečenskih separatista te prikazivanja saveznih oružanih i sigurnosnih snaga kao apsolutnog, brutalnog i nehumanog zla. S jedne strane, te su optužbe bile osnovane uzimajući u obzir sudsku praksu Suda koji je u brojnim predmetima vezanima za tzv. čečenski sukob utvrdio povrede različitih odredaba Konvencije. Međutim, generaliziranjem i obilježavanjem svih pripadnika ruskih oružanih i sigurnosnih snaga kao "manijaka" i "ubojica" u svojim tekstovima, podnositelj je potaknuo duboku i iracionalnu mržnju prema njima te ih izložio mogućem riziku od fizičkog nasilja. Pojačano reguliranje takvog govora od strane ruskih vlasti bilo je opravdano jer je objavljen samo nekoliko mjeseci nakon terorističkih napada. S tim u vezi, Sud je utvrdio da su razmatranja domaćih sudova u slučaju takvih izjava bila odgovarajuća.

Sud je naglasio važnost opreznog pristupa u određivanju opsega govora mržnje i strogog tumačenja relevantnih zakonskih odredbi kada su takve optužbe podnesene zbog kritiziranja vlade, državnih institucija te njihove politike i prakse.

Druga skupina izjava nije nadilazila granice prihvatljive kritike prema ruskoj vladi i saveznim oružanim i sigurnosnim snagama. Podnositeljevu izjavu da se nad ruskim vojnicima i policijskim službenicima treba provesti "obvezno psihijatrijsko ispitivanje", domaći sudovi su izvadili iz konteksta. Naime, predmetna izjava bila je oštra kritika sudova zbog ubojstva jedne mlade žene od strane visokog vojnog časnika koji je kao predstavnik države poslan u Čečeniju s ciljem održanja ustavnog poretka u toj regiji i zaštite interesa civila. Također, ova izjava je bila izraz zabrinutosti jer je mentalno nestabilna osoba bila postavljena u zapovijed pukovnije i poziv za poduzimanje potrebnih mjera kako bi se spriječili slični incidenti u budućnosti. Sud je naglasio važnost opreznog pristupa u određivanju opsega govora mržnje i strogog tumačenja relevantnih zakonskih odredbi kada su takve optužbe podnesene zbog kritiziranja vlade, državnih institucija te njihove politike i prakse. Budući da domaći sudovi nisu uzeli u obzir sve relevantne čimbenike, mješanje nije bilo u skladu s "prevladavajućom društvenom potrebom".

U trećoj skupini izjava, podnositelj zahtjeva je optužio Ruse za robovlasništvo te naveo određene izolirane slučajeve zlostavljanja kao tipične i karakteristične za sve Ruse i pravoslavne vjernike. U svjetlu takvog širokog napada na etničke i vjerske skupine, Sud je utvrdio da su odluke domaćih sudova bile opravdane.

Glede težine kazne izrečene podnositelju zahtjeva, Sud je utvrdio da je oduzimanje slobode uz zabranu obavljanja novinarske djelatnosti zbog određenog govora bila izuzetno oštra mjera, osobito kada je određena za tako dugo razdoblje. Pri određivanju kazne podnositelju, domaći su sudovi uzeli u obzir podnositeljevu osobnost i društvenu opasnost koju predstavlja. Iako su ta razmatranja bila opravdana, Sud nije mogao zaključiti da je ovako oštra kazna razmjerna legitimnom cilju koji se njome želi postići. Naime, podnositelj nikada nije bio osuđen za bilo koje slično kazneno djelo. U protivnom bi izbor ovakve kazne bio prihvatljiviji. Osim toga, potencijalni učinak spornog govora nije bio značajan jer je podnositelj samostalno izdavao i tiskao biltene u vrlo malom broju primjeraka s neznatnom tiražom. Podnositelj je distribuirao kopije biltena osobno ili preko svojih poznanika na javnim događajima u Moskvi, i to samo onim pojedincima koji su pokazali interes. Slijedom navedenog, a cijeneći da nadležna domaća tijela nisu učinila uvjerljivima postojanje „prevladavajuće društvene potrebe“ za miješanje u pravo podnositelja zahtjeva na slobodu izražavanja u odnosu na brojne njegove izjave te cijeneći težinu izrečene kazne, Sud je zaključio da miješanje u pravo nije bilo nužno u demokratskom društvu te da je stoga došlo do povrede članka 10. Konvencije.

❖ **PRAVEDNA NAKNADA**

12.500 EUR na ime neimovinske štete

KLJUČNE RIJEČI

- *sloboda izražavanja*
- *govor mržnje*
- *poticanje na nasilje i ekstremizam*
- *sukob u Čečeniji*
- *razmiernost kazne*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

SLOBODA OKUPLJANJA I UDRUŽIVANJA

ČLANAK 11.

---

1. Svatko ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja s drugima, uključujući pravo osnivati sindikate ili im pristupati radi zaštite svojih interesa.

2. Ne mogu se postavljati nikakva ograničenja ostvarivanju tih prava, osim onih koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa državne sigurnosti ili javnog reda i mira, radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih. Ovaj članak ne zabranjuje da se nameću zakonska ograničenja u ostvarivanju tih prava pripadnicima oružanih snaga, policije ili državne uprave.

ODLUKA O NEDOPUŠTENOSTI – OGRANIČENJE PRAVA NA ŠTRAJK SINDIKATIMA I PRISILNA ARBITRAŽA BILI SU LEGITIMNI I NUŽNI U DEMOKRATSKOM DRUŠTVU

UDRUGA AKADEMIKA protiv ISLANDA

---

*zahtjev br. 2451/16
odluka Vijeća od 15. svibnja 2018.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva, Udruga akademika (*Bandalag háskólamanna*), je udruga sindikata na Islandu, koja uključuje mnoge zaposlenike zdravstvenog sektora. U prosincu 2014. godine započelo je kolektivno pregovaranje pojedinih sindikata s Islandom, pri čemu su sindikati ovlastili podnositelja da ih zastupa u navedenim pregovorima. Nakon neuspješnih pregovora s državom o novom kolektivnom ugovoru, u ožujku 2015. godine 17 od 18 sindikata glasalo je za štrajk koji je započeo u travnju 2015. i trajao je između 11 i 67 dana. Islandski parlament je u lipnju 2015. donio Zakon kojim je sindikatima zabranjen daljnji štrajk i prekid rada, kao i sve druge mjere usmjerene na prisilno rješavanje radnog spora koje bi bile u suprotnosti s navedenim Zakonom. Zakonom je također propisano da će odluku o uvjetima zapošljavanja i određivanju plaća donijeti arbitražni sud ako stranke ne potpišu kolektivni ugovor do 1. srpnja 2015. U kolovozu 2015. arbitražni sud, imenovan od strane Vrhovnog suda, produžio je postojeći kolektivni ugovor, s određenim izmjenama i dopunama, na dvije godine. Podnositelj zahtjeva bezuspješno je osporio Zakon pred domaćim sudovima.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 11. Konvencije, podnositelj je prigovorio da je Island donošenjem spornog Zakona marginalizirao prava sindikata da štite interese svojih članova, te im je neopravdano i nerazmjerno ograničio pravo na slobodu udruživanja. Također je prigovorio da je Vlada ograničila prava i slobode i onih sindikata koji u to vrijeme nisu bili uključeni u štrajk. Na kraju je istaknuo da islandski Vrhovni sud nije ispitivao slučaj sukladno sudskoj praksi Suda.

❖ ODLUKA SUDA

Sud je najprije utvrdio da ograničenje štrajka i nametanje prisilne arbitraže predstavljaju miješanje u pravo na slobodu udruživanja. Navedena ograničenja bila su propisana zakonom, a s obzirom na učinak štrajka na prava pacijenata, proizlazi da su slijedila legitiman cilj zaštite javne sigurnosti i prava drugih. Naime, većina članova Udruge bili su zaposlenici zdravstvenog sektora, stoga je bilo neophodno postaviti određena ograničenja kako ne bi došlo do ozbiljne prijetnje pravu na zdravstvenu zaštitu.

Ocjenjujući nužnost spornih mjera, Sud je uzeo u obzir činjenicu da su sindikati članovi Udruge podnositelja zahtjeva imali mogućnost izvršavati dva bitna elementa slobode udruživanja, odnosno pravo da sindikat pred poslodavcem zastupa i zagovara interese svojih članova i pravo na sudjelovanje u kolektivnom pregovaranju.

Nadalje, Sud je naglasio da bilo kakvo miješanje u pravo na slobodu udruživanja mora biti "nužno u demokratskom društvu". Ocjenjujući nužnost spornih mjera, uzeo je u obzir činjenicu da su sindikati članovi Udruge podnositelja zahtjeva imali mogućnost izvršavati dva bitna elementa slobode udruživanja, odnosno pravo da sindikat pred poslodavcem zastupa i zagovara interese svojih članova i pravo na sudjelovanje u kolektivnom pregovaranju. Udruga podnositelja zahtjeva započela je pregovore s islandskom državom u ime svojih članova u veljači 2015. Nakon što je spor upućen državnoj službi za mirenje i posredovanje, stranke su imale 24 sastanka

kako bi pokušale postići sporazum. Zakon nije ograničio pravo sindikata na kolektivno pregovaranje odmah nakon što je stupio na snagu, nego je strankama ostavljen rok od 15 dana za postizanje sporazuma prije pokretanja postupka predviđenog Zakonom. Sud je također istaknuo da su sindikati bili u mogućnosti poduzeti akciju štrajka u razdoblju između 11 i 67 dana prije nego im je ta mogućnost ograničena Zakonom. Dakle, iako proces kolektivnog pregovaranja i štrajk sindikata nije doveo do ishoda koji su željeli članovi Udruge podnositelja zahtjeva, to ne znači da su njihova prava iz članka 11. Konvencije bila marginalizirana.

Glede činjenice da se sporni Zakon primjenjivao na sve članove Udruge podnositelja zahtjeva, a ne samo na one sindikate koji su bili u štrajku u vrijeme donošenja Zakona, Sud je utvrdio da navedena mjera nije bila nerazmjerna jer su sami članovi Udruge odlučili zajednički pregovarati i poduzeti različite zajedničke mjere kako bi se izvršili daljnji pritisci na državu. U slučaju da se zakonodavstvo odnosilo samo na sindikate koji su već bili u štrajku, to ne bi spriječilo druge sindikate da iskoriste iste mjere u korist svih članova. Dakle, Sud je utvrdio da sporni Zakon u tom smislu nije išao dalje nego je potrebno.

Sud je na kraju utvrdio da su nacionalni sudovi, odnosno Vrhovni sud, odvagali predmetne interese primjenom načela utvrđenih u sudskoj praksi Suda. Postupali su u okviru svoje diskrecije ("slobode procjene") i uspostavili pravednu ravnotežu između nametnutih mjera i legitimnog cilja. Sud je stoga zaključio da je zahtjev očigledno neosnovan te ga je jednoglasno proglasio nedopuštenim.

KLJUČNE RIJEČI

- *sloboda udruživanja*
- *štrajk*
- *kolektivni ugovor*
- *kolektivno pregovaranje*
- *ograničenja štrajka*
- *arbitraža*

Službeni tekst odluke pogledajte [ovdje](#).

ZAŠTITA VLASNIŠTVA

ČLANAK 1. PROTOKOLA BR. 1. UZ KONVENCIJU

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

NEMA POVREDE PRAVA VLASNIŠTVA ZBOG ODBIJANJA ZAHTJEVA ZA KUPOPRODAJU STANA U DRUŠTVENOM VLASNIŠTVU

BIKIĆ protiv HRVATSKE

zahtjev br. 50101/12

presuda Vijeća od 29. svibnja 2018.

❖ **ČINJENICE**

U socijalističkom režimu bivše Jugoslavije svi zaposlenici su uplaćivali doprinose u stambene fondove koji su se koristili za izgradnju stambenih blokova. Stanovi su se dodjeljivali zaposlenicima koji su u odnosu na te stanove stjecali posebno stanarsko pravo. Podnositeljica je takvo stanarsko pravo dobila od svog poslodavca na stanu u Zagrebu. Međutim, odluka o dodijeli stanarskog prava nije postala pravomoćna jer su ju osporila tri druga zaposlenika, a Osnovni sud udruženog rada u Zagrebu ju je poništio. Poslodavac je izradio novu listu prvenstva u kojoj je podnositeljica ponovno uvrštena na prvo mjesto, međutim nije donio službenu odluku kojom bi se potvrdilo njezino stanarsko pravo. Drugi zaposlenici poduzeća podnijeli su tužbu radi proglašenja ništetnom liste reda prvenstva za raspodjelu stanova. Iako su ove tužbe proglašene nedopuštenima, domaći sudovi su odbili kasniji tužbeni zahtjev podnositeljice za sklapanje ugovora o kupoprodaji predmetnog stana, uz obrazloženje da podnositeljica nikada nije stekla stanarsko pravo u odnosu na taj stan. Naime, odluka o dodijeli stana nije postala pravomoćna, a lista prvenstva nije mogla zamijeniti tu odluku. Ustavni sud je u 2012. godini potvrdio odluke nižih sudova i odbio ustavnu tužbu podnositeljice. Istaknuo je da su sudovi prethodno presuđivali u korist osoba koje su imale posebna stanarska prava koja su potom izgubili, ali da je slučaj podnositeljice bio drugačiji jer ona zapravo nikada nije ni stekla takvo pravo nad predmetnim stanom.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju, podnositeljica je prigovorila odbijanju njezinog zahtjeva za kupnju stana, tvrdeći da je jedini razlog zbog kojeg joj službeno nije dodijeljeno stanarsko pravo bilo kašnjenje parničnog postupka.

❖ ODLUKA SUDA

Konvencija jamči svakome pravo na mirno uživanje prava vlasništva. Vlasništvo može predstavljati postojeće vlasništvo ili potraživanja koja su dovoljno utvrđena da se mogu smatrati imovinom, odnosno potraživanja za koje podnositelj može tvrditi da ima barem "legitimno očekivanje" da će se ostvariti. Međutim, legitimno očekivanje nema neovisno postojanje, mora biti povezano s vlasničkim interesom za koji postoji dostatna pravna osnova u nacionalnom pravu.

Sud je zaključio da se ovaj predmet ne odnosi na pitanje je li podnositeljica imala pravo stanovanja u stanu u kojem je živjela mnogo godina, nego je li imala pravo kupiti stan pod povoljnijim uvjetima. Sud je utvrdio da podnositeljica nije imala to pravo budući da nije ispunila ključni uvjet predviđen Zakonom o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo – da je nositelj stanarskog prava. Naime, odluka kojom je podnositeljici dodijeljeno stanarsko pravo je ukinuta, a kada je u ponovljenom postupku ponovno uvrštena na prvo mjesto na listi reda prvenstva za raspodjelu stanova, nije donesena nova odluka kojom bi se potvrdilo njezino stanarsko pravo. Niti nakon odbijanja tužbe drugih radnika koji su osporili listu reda prvenstva, nije donesena odluka kojom bi se podnositeljici dodijelilo stanarsko pravo u odnosu na predmetni stan. Činjenica da je odbijanje osporavanja dugo trajalo ne može samo po sebi stvoriti legitimno očekivanje kod podnositeljice zahtjeva da će steći pravo vlasništva.

Sud je utvrdio da podnositeljica nije imala pravo kupiti stan pod povoljnijim uvjetima budući da nije ispunila ključni uvjet predviđen Zakonom o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo – da je nositelj stanarskog prava.

Sud je prihvatio stajalište Ustavnog suda da se položaj podnositeljice zahtjeva razlikuje od položaja osoba na koje se odnose prethodne odluke tog suda, s obzirom na to da su te osobe imale stanarsko pravo koje su naknadno izgubile, a podnositeljica zahtjeva nikad nije imala takvo pravo.

Sud je prihvatio stajalište Ustavnog suda da se položaj podnositeljice zahtjeva razlikuje od položaja osoba na koje se odnose prethodne odluke tog suda, s obzirom na to da su te osobe imale stanarsko pravo koje su naknadno izgubile, a podnositeljica zahtjeva nikad nije imala takvo pravo.

U tim okolnostima Sud je utvrdio da podnositeljica nije imala „vlasništvo” u smislu članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju, stoga nije došlo do povrede navedenog članka.

KLJUČNE RIJEČI

- *zaštita vlasništva*
- *stanarsko pravo u bivšoj Jugoslaviji*
- *dodjela stanova zaposlenicima*
- *legitimno očekivanje*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

POSTUPOVNE GARANCIJE GLEDE PROTJERIVANJA STRANACA

ČLANAK 1. PROTOKOLA BR. 7.

1. Stranac koji zakonito boravi na području neke države ne smije biti iz nje protjeran, osim radi izvršenja odluke donesene u skladu sa zakonom i treba mu dopustiti da:

a) iznese razloge protiv svog protjerivanja;

b) zatraži ponovno razmatranje svog slučaja; i

c) u tu svrhu bude zastupan pred nadležnim tijelom, ili pred osobom ili osobama koje to tijelo imenuje.

2. Stranac može biti protjeran prije no što je ostvario prava iz stavka 1.a), b) i c) ovoga članka kad je protjerivanje nužno radi interesa javnog reda ili se temelji na razlozima državne sigurnosti.

MAKEDONSKI SUDOVI NISU ISPITALI OSNOVANOST NALOGA ZA PROTJERIVANJE PODNOŠITELJICE ZAHTJEVA

LJAFITI protiv MAKEDONIJE

---

*zahtjev br. 19017/16
presuda Vijeća od 17. svibnja 2018.*

❖ ČINJENICE

Podnositeljica zahtjeva, Gjilizare Ljafiti, srpska je državljanka i živi u Skopju. Godine 1999., u dobi od 8 godina, pobjegla je iz Kosova zajedno sa svojom obitelji u Bivšu Jugoslavensku Republiku Makedoniju, gdje joj je 2005. godine odobren azil. U Makedoniji je boravila na temelju boravišne dozvole koja joj je produljena svake godine sve do 2014., kada joj je Ministarstvo unutarnjih poslova ukinulo azil navodeći da podnositeljica predstavlja „opasnost za nacionalnu sigurnost“. Naloženo joj je da napusti teritorij Makedonije u roku od 20 dana od primitka konačne odluke. Podnositeljica je bezuspješno osporavala ovu odluku pred domaćim upravnim sudovima. Domaći sudovi su svoju odluku temeljili na tajnom dokumentu nacionalne sigurnosne agencije, koji dokument podnositeljica nikada nije dobila na uvid.

❖ PRIGOVORI

Podnositeljica je tvrdila da postupak u kojem je donesena odluka da mora napustiti Makedoniju nije ispunio minimalna postupovna jamstva. Konkretno, prigovorila je da nije dobila na uvid niti je imala priliku očitovati se o tajnom dokumentu na temelju kojeg su domaća tijela donijela odluku o ukidanju azila. Sud je ovaj prigovor odlučio ispitati u okviru članka 1. Protokola br. 7. Nadalje, pozivajući se na članak 13. Konvencije, podnositeljica je prigovorila da domaći upravni sudovi nisu učinkovito razmotrili njezin predmet.

❖ ODLUKA SUDA

Sud je utvrdio da je podnositeljici zahtjeva odlukom Ministarstva unutarnjih poslova ukinut azil, koji je bio njezin jedini temelj za zakonit boravak na teritoriju Makedonije. Odluka je sadržavala izričitu naredbu kojom je podnositeljici naloženo da napusti Makedoniju u određenom vremenskom roku. Izvršenje navedene odluke nije obustavljeno niti je ona na drugi način ukinuta, a nalog za izvršenje nije bio podložan nikakvim daljnjim formalnim zahtjevima. Podnositeljica je stoga u svakom trenutku bila izložena riziku od protjerivanja. Činjenica da joj je odobrena jednokratna dozvola za odlazak i povratak u tuženu državu, kao i činjenica da odluka do sada nije izvršena, nije bila dovoljna da Sud zaključi kako ista više nije na snazi odnosno da nije mogla dovesti do protjerivanja podnositeljice. Dozvola za odlazak i povratak u Makedoniju te toleriranje podnositeljčinog ostanka, proizašlo je iz diskrecijskih odluka vlasti koje nisu bile zakonski utemeljene. Stoga je Sud utvrdio da odluka Ministarstva predstavlja mjeru protjerivanja, koja ulazi u okvir članka 1. Protokola br. 7.

U odnosu na osnovanost zahtjeva, Sud je prvo utvrdio da je mjera protjerivanja imala osnovu u domaćem pravu. Međutim, Sud je naglasio da mjere protjerivanja moraju biti donesene u kontradiktornom postupku pred nezavisnim tijelom ili sudom, čak i kada je u pitanju nacionalna sigurnost. U predmetu podnositeljice zahtjeva, Sud je zaključio da su domaći sudovi jednostavno prihvatili tvrdnju Ministarstva unutarnjih poslova kako podnositeljica predstavlja rizik za nacionalnu sigurnost, bez ispitivanja ikakvih drugih činjenica koje bi potkrijepile tu tvrdnju. Domaći sudovi su samo naveli da je Ministarstvo donijelo odluku na temelju tajnog dokumenta dobivenog od Obavještajne agencije, a koji dokument nije bio dostupan tijekom postupka pred Ministarstvom ili sudovima. Podnositeljica stoga nije imala mogućnost osporavanja spornog dokumenta u sudskom postupku, a sudovi su se ograničili na puko formalno ispitivanje naloga za protjerivanje. Domaći sudovi nisu obrazložili zašto je navedeni dokument morao ostati povjerljiv niti u kojoj je mjeri isti bio pregledan. Slijedom navedenoga, tvrdnja da je

Sud je naglasio da mjere protjerivanja moraju biti donesene u kontradiktornom postupku pred nezavisnim tijelom ili sudom, čak i kada je u pitanju nacionalna sigurnost.

podnositeljica predstavljala rizik za nacionalnu sigurnost nije podvrgnuta dostatnom ispitivanju. Makedonska vlada je naknadno, u postupku pred Sudom, dostavila redaktiranu verziju tajnog dokumenta. Jedina relevantna činjenica koja je proizlazila iz takvog dokumenta bila je navodna povezanost podnositeljice s drugim ljudima u počinjenju višestrukih krađa i djela prikrivanja. Međutim, nije bilo naznaka o broju ili identitetu tih osoba niti njihovog odnosa s podnositeljicom zahtjeva. Nisu dostavljeni nikakvi drugi dokazi u prilog tim navodima niti je protiv podnositeljice zahtjeva pokrenut kazneni postupak radi počinjenja kaznenog djela u tuženoj državi ili bilo kojoj drugoj zemlji.

Stoga je Sud utvrdio da je došlo do povrede članka 1. Protokola br. 7. Konvencije. S obzirom na ovakva utvrđenja, Sud je smatrao da nije bilo potrebno ispitati zahtjev u odnosu na članak 13. Konvencije

❖ **PRAVEDNA NAKNADA**

2.400 EUR na ime neimovinske štete.

1.600 EUR na ime troškova i izdataka

KLJUČNE RIJEČI

- *protjerivanje stranaca*
- *azil*
- *tajni dokument*
- *rizik za nacionalnu sigurnost*
- *opravdanost mjere protjerivanja*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).